

**Rudolf Steiner**  
**MYSTERIJNÍ DRAMATA**

**Brána zasvěcení  
Zkouška duše  
Strážce prahu  
Probuzení duší**

Mysterijní dramata Rudolfa Steinera jsou určena především pro divadlo, ale mohou se také vnímat jako básnické literární dílo. Jsou to duševní obrazy, jejichž drama nespočívá v zevních divadelních gestech a běžných hereckých pocitech. Divadlo je přijímá jako imaginativní znázornění dějů ve světě, který sám o sobě není nijak divadelní. Co zde vidíme, není hra, ale skutečná bolest a radost, skutečné umírání a zrození v duševně-duchové oblasti. Realistické divadlo v dnešním pojetí by tedy pro takové znázornění nemohlo mít slov, protože dnešní slova nejsou skutečnostmi. - Pro tato dramata se budovalo před více než sedmdesáti lety Goetheanum ve švýcarském Dornachu. A když z velkého jeviště jeho druhé stavby ještě i dnes slyšíme slova, vnímáme těmito slovy to, co herci prožívají ve své duši. Co vidíme na jevišti, je vlastně iluze; tyto duševní obrazy jsou ve skutečnosti jen v duších herců a diváků. Tak může také čtenář číst tato dramata jen jako současně jeden z těch, kteří se v nich probíjejí utrpením, překážkami a zvraty k svému životnímu cíli. Potom však může nastat zvláštní chvíle, kdy slova před duševním zrakem zmizí, podobně jako zmizí vzduch, když se jím díváme v noci ke hvězdám. Vidíme drama, které se odvíjí mezi nebem a Zemí. - Protože jsou to slova "odposlouchaná z duchového světa", je nemožné překládat je do jiného jazyka. V jiném jazyce než v němčině musela by tato dramata nabýt zcela jiné podoby. Tak může být tento překlad jen nástinem myšlenkového obsahu, nemůže však podat původní nádheru uměleckou, pouze ji nanejvýš nedokonale naznačit.

Překladatel  
Otakar Hudeček

# **BRÁNA ZASVĚCENÍ**

**(INICIACE)**

**Rosikruciánské mystérium  
zpracované  
Rudolfem Steinerem**

**(Sepsáno roku 1910, poprvé uvedeno v Mnichově 15. srpna 1910  
původní název: Die Pforte der Einweihung.)**

## OSOBY

### a) přede hry a mezihry:

Sofie  
Estela  
Dvě děti

### b) mystéria:

Jan Thomasius  
Maria  
Benedictus  
Theodosius, jehož praobraz se během hry vyjeví jako duch lásky  
Romanus, jehož praobraz se během hry vyjeví jako duch činné síly  
Retardus, působící jako duch  
German, jehož praobraz se během hry vyjeví jako duch mozku Země  
Helena, jejíž praobraz se během hry vyjeví jako Lucifer  
Filia, přítelkyně Marie, jejichž praobrazy se během hry vyjevují jako  
Astrid, duševní síly Marie  
Luna,  
Profesor Capesius  
Doktor Strader  
Felix Balde, který se jeví jako nositel ducha přírody  
Baldova žena  
Druhá Maria, jejíž praobraz se během hry vyjeví jako duše lásky  
Teodora, věštkyně  
Ahriman, myšlen působící jen jako duše  
Duch žvlů, myšlen jen jako duch  
Dítě, jehož praobraz se během hry vyjeví jako mladá duše.

## PŘEDEHRA

*Světnice paní Sofie, držená ve žlutočerveném barevném tónu. Sofie se svými dvěma dětmi, chlapcem a děvčetem, pak Estela.*

**Zpívání dětí:** *(Sofie doprovází na klavíru):*

Světlo slunce zaplavuje  
dálky prostoru,  
zpěvy ptáků zaznívají  
pláněmi vzduchu,  
požehnání rostlin klíčí  
z podstaty Země,  
a duše lidí stoupají  
v pocitech díků  
k duchovým bytostem světa.

**Sofie:** A nyní jděte, děti, do vaší světnice a přemýšlejte o slovech, která jsme právě nacvičili.

*(Sofie doprovází děti ven, vstupuje Estela.)*

- Estela:** Zdravím tě, má milá Sofie. Snad tě neruším.  
**Sofie:** Nerušíš, má dobrá Estelo. Srdečně tě vítám.  
*(Vybízí Estelu, aby se posadila a sedne si sama.)*
- Estela:** Máš dobré zprávy od svého muže?
- Sofie:** Velice dobré. Píše mně, že kongres psychologů ho zajímá, přestože způsob, jak se pojednává o některých závažných otázkách, je málo oslovující. Jeho však jako duševního badatele zajímá právě to, jak si lidé určitým druhem duchovní krátkozrakosti znemožňují volný výhled k vlastním tajemstvím.
- Estela:** Měl přece v úmyslu sám promluvit o důležitém tématu, není-liž pravda?
- Sofie:** Ano, o tématu, které jemu i mně připadá velmi důležité. Nějaký účinek si ovšem, s ohledem k vědeckým druhům představ účastníků kongresu, ze svých rozborů neslibuje.
- Estela:** Přivádí mě k tobě přání, má milá Sofie. Nemohli bychom tento večer strávit společně? Dnes se uvádí hra "Vydědění těla a duše", a nemohla bys mně udělat větší radost, než kdybys chtěla navštívit to představení se mnou.
- Sofie:** Vypadlo ti z paměti, milá Estelo, že dnes večer je právě pro samu naši společnost představení, na něž jsme se už delší dobu připravovali.
- Estela:** Ach ano, na to jsem zapoměla. Tak ráda bych byla prožila tento večer se starou přítelkyní. Těšila jsem se z celého srdce, že po tvém boku se budu dívat v hluboké spodiny našeho současného života. - Ale tvůj mně tolik cizí ideový svět zničí ještě i ten poslední zbytek krásných pout spojujících naše srdce z těch dob, kdy jsme spolu seděly ve školní lavici.
- Sofie:** Tos mi říkala už často; muselas mně však vždy dát zapravdu, že naše mínění nemusela stavět žádnou přehradu mezi city, které od společně prožitého mládí žijí v každé z nás pro druhou.
- Estela:** To je pravda, říkávala jsem to často. Ale přesto ve mně vždy procítá trpkost, když musím vidět, jak se každým rokem tvé pocity stále víc odcizují všemu, co se mi v životě zdá být cenné.
- Sofie:** Mnoho bychom si mohli být navzájem právě tím, že v tom, k čemu nás vedly naše různé vlohy, se budeme oboustranně

uznávat.

**Estela:** Ach, často si dávám říkat svým rozumem, že v tom máš pravdu. A přece je ve mně něco, co se tvému způsobu pojmání života vzpírá.

**Sofie:** Přiznej si jednou docela vážně, že tím ode mne vlastně žádáš zapření nejvnitřnějšího jádra mé bytosti.

**Estela:** Ano, chtěla jsem také to vše ponechat v platnosti, kdyby jen nebylo jedné věci. Mohu si docela dobře myslet, že se lidé různých způsobů představování setkávají v plné citové sympatii. Tvé ideové zaměření tě však formálně vnitřně zavazuje k jistému vypínání. Druzí lidé mohou docela dobře být k sobě navzájem tak, že o svých náhledech uvažují jako o podmíněných různými možnými stanovisky, jež stojí vedle sebe rovnoprávně. Ale tvé nazírání se staví proti všem ostatním jako hlubší. V těch ostatních spatřuje jen výrony podřadného lidského stupně vývoje

**Sofie:** Z toho, o čem jsme tak často mluvili, mohla bys však vědět, že moji přívrženci přece nepoměřují hodnotu člověka v nejhlubší podstatě podle jeho mínění a jeho vědění. A i když své ideje považujeme za něco, bez čeho je živé pojmání všeho ostatního života bez pravého základu, tak přesto se jak jen možno vážně namáháme člověka nepřeceňovat proto, že se smí učinit nástrojem právě našeho životního obsahu.

**Estela:** To všechno se zdá být pěkně řečeno. Ale nedůvěru mně to vzít nechce. Neboť nemohu se uzavírat před tím, že světový názor, který si připisuje bezpodmínečnou hloubku, musí vést jen oklikou předstírané hloubky k jisté povrchnosti. Jsi pro mě příliš milá přítelkyně, než abych ti mohla přijít s poukázáním na některé z tvých přívrženců, kteří přísahají na vaše ideje a dávají se vidět v duchovní pýše nejhoršího druhu, přestože z každého jejich slova a celého chování mluví prázdnota a banalita jejich duše. A také ani to ti nechci připomínat, jak právě mnozí z vašich stoupenců se ukazují otupělí a bezcitní k svým bližním. Tvá velká duše se jistě nikdy nemohla vyhnout tomu, co už prostě vyžaduje běžný život od každého člověka, který musí být v pravém smyslu označován jako dobrý. Ale právě, že mě dnes necháváš samotnou tam, kde mluví ryzí umělecký život, to mně ukazuje i u tebe, že vaše ideje přece jen vyvíjejí před tímto životem - promiň to slovo - určitou povrchnost.

**Sofie:** A v čem je ta povrchnost?

**Estela:** Měla bys přece vědět, když mě tak dlouho znáš, jak jsem se vytrhovala ze způsobu života, který den za dnem se jen žene za tím, co předpisuje obyčej a banální mínění. Snažila jsem

se poznat, proč tolik lidí zdánlivě nezaslouženě musí trpět. Usilovala jsem přiblížit se spodinám a výšinám života. Tázala jsem se také věd, pokud jsou mi přístupné, abych získala různá vysvětlení. - Držme se tedy jednoho bodu, který se nám právě tímto okamžikem nabízí. Uvědomila jsem si, čím je pravé umění. Domnívám se rozumět tomu, jak umění uchopuje podstatu života a staví před naši duši pravdivou vyšší skutečnost. Myslím, že pociťuji tep doby, když dávám na sebe působit takovému umění. A já se hrozím, když si mám teď pomyslet, že ty, má milá Sofie, dáváš před zájmem na živém umění přednost něčemu, co se mi nezdá být přece ničím jiným, než čím je odbytý poučně-alegorický způsob, pozorující loutková schémata místo živých lidí a obdivující symbolické děje vzdálené všemu, co se v životě denně obrací k našemu soucitu, k naší činné účasti.

**Sofie:**

Má milá Estelo, ty právě nechceš pochopit, že tam, kde ty vidíš jen vymudrované myšlenky, tam teprve může být nejbohatší život. A že mohou být lidé, kteří tvou živou skutečnost pak musí označit za chudou, když není naplněna tím, z čeho vlastně vyvěrá. Na mých slovech ti může leccos znít drsně. Naše přátelství však vyžaduje nelíčenou upřímnost. Ty znáš, jak mnohé z toho, čemu se říká duch, je pouze nositelem vědění; máš jen vědomí o myšlenkové stránce ducha. Na živého tvůrčího ducha, který elementární silou utváří lidi, jako zárodečné síly v přírodě utvářejí bytosti, na toho přistoupit nechceš. Stejně jako mnozí nazýváš např. v umění to naivním a původním, co v mém pojetí zapírá ducha. Náš způsob pojetí světa sjednocuje však plně vědomou svobodu se silou naivního vývoje. Vědomě do sebe přijímáme, co je naivní, ale tím to nijak neoloupíme o svěžest, plnost a původnost. Domníváš se, že o lidském charakteru se může jen přemýšlet, kdežto on sám se musí formovat takřka sám od sebe. Nechceš nahlédnout, jak se myšlenka vnořuje do tvůrčího ducha, dotýká se prapůvodního zřídla bytí a odhaluje se jako sám zárodek tvoření. - Stejně jako síly semene nepoučují rostlinu, jak má růst, nýbrž se v ní prokazují jako živá podstata, tak ani naše ideje nepoučují: tyto ideje se rozlévají jako život zaněcující, život darující do naší bytosti. Vděčím ideám, které se mi zpřístupnily, za všechno, co mi zjevilo život jako plný smyslu. Nejen za odvalu jim vděčím, ale také za náhled a sílu, které mně dávají naději, že ze svých dětí udělám lidi nejen v tradovaném smyslu práce schopné a potřebné pro zevní život, nýbrž budou zároveň nést v duši vnitřní klid a uspokojení. Abych neupadla do všeho možného, chci ti jen ještě říci toto: mám za to, že sny, které sdílíš s tak mnohými, mohou se uskutečnit jen tehdy, když se lidem podaří to, co nazývají skutečností a životem, navázat na hlubší zkušenosti, jež tys tak často nazvala fantaziemi a blouzněním. Může se ti zdát podivné, když se ti přiznám, že tak mnohé, co ti připadá jako

pravé umění, pociťuji jen jako neplodnou kritiku života. Vždyť žádný hlad se neutiší, žádná slza nevysuší, žádný zdroj zchátralosti se nespátří, když se na prknech ukáže pouze zevní stránka hladu, uslzených tváří nebo zchátralých lidí. Jak se to obvykle ukazuje, je pravým hlubinám života a souvislostem bytostí nevýslovně vzdáleno.

**Estela:** Když tak mluvíš, nejsi mně snad nesrozumitelná, jen mi ukazuješ, že chceš přesto právě raději tonout ve fantaziích, než nahlédnout pravdu života. Na těchto cestách se přece jen rozcházíme. - Dnes večer se musím své přítelkyně vzdát. (Vstává.) Musím tě teď opustit; myslím, že i tak zůstáváme starými přítelkyněmi.

**Sofie:** Musíme jimi skutečně zůstat.  
(*Při posledních slovech doprovází Sofie přítelkyni ke dveřím. Opona padá.*)

### PRVNÍ OBRAZ

*Světnice v růžovém základním tónu, napravo, myšleno od diváka, dveře k shromažďovací síni, osoby postupně vycházejí z této síně; každá z nich se ještě nějakou chvíli zdrží ve světnici. Za tohoto zdržení se osoby vyslovují o ledačem, co se v nich podnítilo řečí vyslechnutou ve shromažďovací síni. Maria a Jan přicházejí nejprve, pak přistupují jiní. Proslovená řeč je už nějakou dobu skončena, a následující řeči jsou pokračováním rozmluv, které ty osoby vedly už ve shromažďovací síni.*

**Maria:** Jak se mě to dotýká můj příteli,  
že tě vidím vadnout na duchu i na duši.  
A také krásný svazek musím vidět neplodný,  
který nás už deset roků spojuje.  
I tato obsažná hodina,  
v níž jsme tak mnohé mohli vyslechnout,  
co vnáší světlo v temné hloubky duševní,  
tobě přinesla jen stíny.  
Mohla jsem po nejednom slově,  
promluveném právě naším řečníkem,  
společně cítit ve svém srdci,  
jak hluboce tě to zraňuje.

-

Kdysi jsem se do tvých očí dívala:  
ty oči zračily jen radost  
z podstaty všech věcí,  
a tvoje duše zachycovala  
v krásou naplněných obrazech,  
co světlo sluneční a vzduch,  
zaplavující tělesa  
a zjevující záhady bytí,  
v prchavých okamžicích malují.  
Povolná ještě nebyla tvá ruka,



a v drsné nádheře barev  
nedovedla ještě ztělesnit,  
co živě vznášelo se před tvou duší.  
Vždyť v mém srdci i tvém  
žila nádherná víra,  
že budoucnost ti jistě musí přinést  
umění ruky k radosti duše,  
tak hluboce vnitřně rozlité  
v základy dění.  
A co tak obdivně z podstaty bytí  
zjevuje pátravá síla ducha,  
to bude vlévat duševní slast  
do lidských srdcí  
z výtvorů tvého umění:  
tak jsme si v těch dobách mysleli.  
Budoucí spása v zrcadle nejvyšší krásy,  
která pramení z tvé dovednosti:  
tak si má duše malovala cíl duše tvé.  
A teď jakoby uhasla  
v tvém nitru všechna síla,  
jako mrtvá je tvá radost tvoření,  
téměř ochromena zdá se paže,  
která před lety mladistvě svěže  
mocně svým štětcem vládla.

**Jan Thomasius:** Tak tomu bohužel je.

Cítím jakoby zmizel  
dřívější duševní oheň.  
A jen tupě pohlíží mé oko  
k jasnému lesku věcí  
ozářených slunečním světlem.  
Skoro bez citu zůstává mé srdce,  
když měnlivá nálada vzduchu  
proklouzává mým okolím.  
Ruka se ani nepohne,  
aby nutila do trvalé přítomnosti,  
co síly elementů jen letmo kouzlí  
před mými smysly ze základů bytí.  
Už více mi radostně neprýští,  
co by mě podnítilo k tvoření.  
A tupost se šíří celým mým životem.

**Maria:**

Toho musím hluboce želet,  
že cos takového ti roste ze všeho,  
co pro mě je tím nejvyšším,  
co je mi prouděním svatého života.  
Ó příteli, v té proměnlivé hře,  
již lidé nazývají jsoucnem,  
věčný duchovní život se skrývá.  
A v tom životě každá duše tká.  
Ja se cítím v duchových silách  
působících jako v hlubinách moře,  
a vidím životy lidí

jako vlnivé čeření na povrchu vod.  
Cítím se zajedno se vším smyslem života,  
po němž lidé neustále prahnou,  
a který mně jen připadá  
zjevováním vlastní bytosti.  
Viděla jsem, jak často se spojoval  
s duševním jádrem některého člověka,  
aby ho pozvedl co nejvýše,  
jak si jen srdce může vyprosit.  
Leč jak žije ten smysl života ve mně,  
tu jako zlé ovoce se osvědčuje,  
pokud se má bytost stýká  
s bytostí člověka jiného.  
Tento můj osud se zračí i ve všem,  
co sama jsem chtěla dát tobě,  
který ses v lásce ke mně blížil.  
Po mém boku jsi chtěl  
zdatně kráčet cestami,  
jež měly tě vést k citlivému tvoření.  
A co se stalo teď?  
Co se mi jeví jako nejčistší život  
v pravdivé jeho vlastní podstatě,  
pro tvého ducha to byla smrt.  
Takové to je.  
Co nese tvou duši  
do světlých výšin nebes,  
prožívám-li to s tebou já,  
chce mě to svrhnout  
v temné hlubiny smrti.  
Když v počátcích našeho přátelství  
vedlas mě k onomu zjevení  
světlo šířícímu ve tmách,  
do nichž bez vědomého žití  
každou noc vstupuje duše lidská;  
v nichž také putuje  
bloudící bytost člověka,  
když posmrtná noc posmívat se zdá  
pravdivému smyslu žití;  
a když jsi mně ukázala pravdu  
opětného návratu života, -  
tu jsem si mohl myslet,  
že budu vyrůstat  
k pravému duchovému člověku.  
A zdálo se mi jisté,  
že bystrost umělcova oka  
a jistota všeho uměleckého tvoření  
teprve mi budou rozkvétat  
tvého ohně ušlechtilou silou.  
Dal jsem tomu ohni na sebe působit,  
a ten mě oloupil  
o vzájemné prolínání duševních sil;

**Jan:**

všechnu víru ve svět  
nelítostně vytlačil mi ze srdce.  
A teď jsem se dostal až k tomu,  
že je mi nejasné,  
mám-li pochybovat, či věřit  
onomu zjevení z duchových světů.  
A k tomu navíc postrádám sílu,  
co v tobě zvěstuje krásu ducha,  
abych to miloval.

**Maria:** Už po léta musím poznávat,  
že způsob mého prožívání ducha  
se mění v obraz opačný,  
prostoupí-li způsob člověka jiného.  
A také musím spatřovat,  
jak blahodárnou je duchová síla,  
vstoupí-li do lidských duší cestami jinými.  
*(Vstupuje Filia, Astrid a Luna.)*  
Je sice vyjadřována slovy,  
ale ta slova se stávají silou  
a vedou lidský způsob myšlení  
k světovým výšinám.  
Vytvářejí radostnou náladu,  
kde dříve žila mysl pochmurná;  
jsou schopna přeměnit  
těkavost ducha  
v důstojně vážné cítění;  
dávají pevné ražení bytosti lidské,  
a já jsem zcela uchopena  
touto duchovou silou,  
avšak musím pozorovat,  
že bolesti a zpusťování  
s sebou ta síla přináší,  
když se z mého srdce vylévá  
do srdcí jiných.

**Filia:** Byl to, jakoby celý chór  
*(Vstupuje profesor Capesius a doktor Strader.)*  
různých názorů a smýšlení  
společně zazníval v kruhu,  
který nás právě spojoval.  
Harmonií bylo mnoho,  
ale i nejedna drsná disonance.

**Maria:** Když slova mnoha lidí  
takto se staví před duši,  
pak je to, jakoby  
tajuplně byl mezi tím  
úplný praobraz člověka.  
Členěný do mnoha duší  
se ukazuje, jako jedno světlo  
v duze se zjevuje

v mnoha barevných tónech

**Capesius:** Tak se tedy proputovalo lidstvo  
v mnoha letech vážného úsilí  
proměnlivou podstatou různých dob,  
aby se stále pátralo po všem,  
co žilo v duchu lidí,  
jež chtěli zvěstovat důvody bytí  
a dávat životní cíle svému konání.  
Mělo se za to, že ve vlastní duši  
je oživena vznešená moc myšlení  
a mnohá osudová záhada.  
Mohlo se mýnit, že pevné opory  
všech úsudků se pociťují v nitru,  
když tázavě se dere před duši  
něco nově prožitého.  
Kolísavou však se mi stává ta opora  
u všeho, co jsem už dříve,  
a zase také i v této hodině,  
s podivem mohl vyslechnout  
o tom zde pěstovaném druhu myšlení.  
A kolísavou úplně se stává,  
když pomyslím jak silný  
účinek se prokazuje v životě  
Tak mnohý den jsem s tím už strávil,  
abych to odposlouchané ze záhad časů  
vyjádřil slovy takovými,  
jež mohou srdce uchopit a vzrušit.  
A byl jsem už docela rád,  
když i jen koutek nejmenší  
v duševní bytosti svých posluchačů  
jsem mohl plně rozehrát.  
A mnohého jsem snad i dosáhl.  
Na neúspěch stěžovat si nemohu.  
Leč všechno působení toho druhu  
mě mohlo jenom vésti  
k uznání onoho názoru  
tak milovaného a zdůrazňovaného  
v říši čínorodých lidí:  
že ve skutečném životě  
jsou myšlenky jen bledým stínem.  
Mohou sice oplodňovat  
našeho žití tvořivé síly,  
ale ty síly vytvářet  
jim dáno není.  
A dávno jsem se již vyrovnal  
s oním výrokem skromným:  
že působí-li jen vybledlé myšlenky,  
ochabuje život a také vše,  
co k životu se přidružuje.  
A silněji než nejzralejší slova

s jejich uměním obsahové náplně  
osvědčuje se v životě to,  
co je darem přírody, nadání,  
osvědčuje se osud.  
Obrovské břemeno tradice  
a můra tupých předsudků,  
ty pokaždé utlačí sílu  
i těch nejdokonalejších slov.  
Co se však ukazuje zde,  
dá lidem mého druhu dost přemýšlení.  
Vysvětlitelným se nám zdá účinek,  
kde přehřátý duch sektářský,  
duše jen zaslepující,  
po lidech se rozlévá.  
Zde však není vidět z takového ducha nic.  
Chce se mluvit k duši jenom rozumem.  
A přesto: těmi slovy se tvoří  
pravé životní síly  
a mluví se k nejhlubšímu srdci.  
A dokonce i říše chtění  
je uchopena tím podivným Něčím,  
které těm, kdo stejně jako já  
šlapou ve starých kolejích,  
jen jako bledé myšlení se jevit chce.  
Jsem zcela neschopný  
takové působení popírat;  
já jenom nemohu  
sám se mu odevzdat.  
To vše ke mně mluví zcela zvláště:  
Ne tak, jakoby na mně bylo,  
že to, co prožívám, od sebe odvrhnuji,  
spíše mi skoro připadá,  
jakoby to Něco nemohlo  
můj způsob v sobě snést.

**Strader:** Musím se v plném smyslu přiznat  
k vašim slovům právě řečeným;  
dokonce ještě ostřeji bych zdůraznil,  
že všechno působení na duši,  
které z idejí vidíme rozkvétat,  
nijak nesmí rozhodovat o tom,  
co ideje skrývají z hodnoty poznání.  
Žije-li v našem myšlení  
pravda a nebo omyl,  
o tom jedině může soudit  
výrok pravého vědění.  
A nikdo by neměl vážně popírat,  
že na úrovni takové zkoušky  
v žádném případě nemůže být to,  
co zde jen zdánlivě se jasně jeví  
a nejvyšších záhad životních chce podat řešení.

Omamně mluví k lidskému duchu  
a jenom vábí důvěřivé srdce člověka;  
míní se, že se otvírá vstup do oblastí,  
před nimiž bezradně a skromně  
stojí přísné a rozvážlivé bádání.  
Ale kdo v opravdové věrnosti  
žije tomuto bádání,  
tomu se sluší vyznat,  
že vědět nemůže nikdo,  
odkud se řinou prameny myšlení,  
ani kde leží základy bytí.  
I když je to přiznání pro duši tvrdé,  
která až příliš ráda by vypátrala,  
co je na druhé straně všeho vědění,  
přesto každý pohled myslitele,  
namáhá-li se dívat navenek  
anebo směřuje pohledem do nitra,  
mocně jeho duši vnucuje hranici vědění.  
Když zapíráme rozum  
a co nám poskytuje zkušenost,  
pak upadneme v cosi bezedného.  
A kdo by nedokázal vidět,  
jak málo se chce vážně vpravit  
do našeho způsobu myšlení to,  
co jako nové zjevení se nám tu uplatňuje.  
Věru není třeba mnoho ukazovat,  
jak úplně se tomu nedostává,  
co všemu myšlení je pevnou oporou  
a propůjčuje smysl pro jistotu.  
Tím novým zjevením mohou se srdce hřát;  
myslitel v něm vidí jenom bludné sny.

**Filia:** Tak bude vždy mluvit  
jen vědění vydobyté  
rozumem a střízlivostí.  
Jiného něco však musí duše mít,  
má-li vůbec chovat k sobě víru  
Vždy bude naslouchat slovům,  
která jí mluví o duchu.  
Co předtím mohla již vytušit temně,  
snaží se, aby to pochopila.  
Mluvit o něčem neznámém,  
to může lákat myslitele,  
ale lidská srdce nikdy.

**Strader:** Kolik v takové námitce vězí,  
to mohu pocítit.  
Dotýká se pouhých hloubalů,  
kteří jen předou myšlenkové nitky  
a ptají se, co vyplývá z toho či onoho,  
co jako mínění si nejprv sami stvořili.

Mě se však dotknout nemůže.  
Já jsem se neoddával myšlenkám,  
že k tomu vedl zevní podnět.  
Jako dítě jsem vyrůstal  
v kruhu nábožných lidí  
a viděl jsem zvyky  
opájející mou mysl  
oněmi obrazy nebeských říší,  
které se prostému člověku  
tak plné útěchy umějí vyprávět.  
Ve své chlapecké duši  
jsem prožíval nejopravdovější slasti,  
když jsem tonul v pohlížení  
k nejvyšším duchovým světům;  
a modlení bylo mému srdci potřebou.  
Pak jsem byl vychován v klášteře  
a mými učiteli byli mnichové;  
a mnichem abych se stal sám,  
to bylo touhou mého nitra  
a vřelé přání mých rodičů.  
Stál jsem už před vysvěcením na kněze.  
Z kláštera mě pak vypudila náhoda.  
Leč této náhodě musím být povděčný;  
neboť dávno byl mé duši  
uloupen tichý mír,  
když zachránila ji ta náhoda.  
S mnohým jsem už byl obeznámen,  
co do mnišského světa nepatří.  
Ze spisů mně zapovězených  
dostalo se mi přírodního poznání.  
Tak jsem se učil znát novější bádání.  
A vpravil jsem se do toho jen těžce.  
Hledal jsem na tolikerých cestách.  
Vskutku jsem nic nevymudroval,  
co jako pravda se mi zjevilo.  
V horoucích zápasech  
jsem vytrhl ze svého ducha,  
co jako dítěti mně dalo mír a štěstí.  
Takovému srdci rozumím,  
které po výšinách touží.  
Ale když jsem poznal, že je snem,  
co mi dávala duchovní nauka,  
pak jsem musel najít jistou půdu,  
jakou vytváří jen bádání a věda.

**Luna:** Každý nechť podle svého rozumí,  
kde je života cíl a jeho smysl.  
Mně dozajista chybí všechna schopnost,  
abych na vědě naší doby zkoušela,  
co zde přijímám jako duchovní nauku.  
Cítím však jasně ve svém srdci,

že bez ní by má duše odumřela,  
jako bez krve by zemřít musely mé údy.  
Vy, milý doktore, mluvíte mnoho,  
abyste bojoval proti nám.  
A co jste nám právě řekl  
o vašich životních zápasech,  
to propůjčuje váhu vašim slovům  
také u takových lidí,  
kteří jsou neschopni vaši řeč sledovat.  
Jen se vždy musím sama sebe tázat,  
(*Vstupuje Teodora*)  
proč přímá mysl člověka  
musí jakoby samozřejmými  
nacházet slova o duchu,  
která vždy uchopí s hřejivou účastí;  
a ovane ji jenom chlad,  
chce-li hledat duševní potravu  
ze slov, jak nyní přicházejí od vás.

**Teodora:** Ačkoliv také já docela dobře  
se musím cítit v tomto kruhu,  
přec odcizené se mi ty řeči jeví,  
které tu musím vyslechnout.

**Capesius:** Proč ta odcizenost?

**Teodora:** Sama to nedovedu říci.  
Marie, vyslov to ty.

**Maria:** Přítelkyně nám často popisovala,  
jak prapodivně se jí vedlo.  
Cítila se jednoho dne jako proměněná.  
A nikde nemohla najít porozumění.  
Jen odcizením působila její bytost,  
dokud nevstoupila do našich kruhů.  
Ne, že bychom mohli pochopit,  
co sama nesdílí se žádným člověkem;  
naším způsobem myšlení však nabýváme  
plné účasti i na něčem nezvyklém;  
každý druh lidské bytosti  
ponecháváme v jeho uplatnění.  
V životě naší přítelkyně  
se vyskytla chvíle,  
kdy cítila, jak všechno zmizelo,  
co patří k běhu jejího života.  
Minulost v její duši jakoby uhasla.  
A od nastalé této změny  
vždy znovu se ta duševní nálada obnovuje.  
Pokaždé trvá u ní jen krátce.  
V ostatním životě je jako všichni lidé.  
Ale když upadne do toho stavu,



téměř úplně se jí nedostává  
daru vzpomínání.  
Rovněž je jí odebrána síla zraku,  
více potom cítí, co ji obklopuje.  
Nevidí to.  
Přitom její oči doutnají  
ojedinělým světlem.  
Zato se jí zjevují tvářnosti,  
jež zpočátku byly snivé,  
nyní tak nesmírně jasně,  
že je nutno je chápat  
jako předzvěst pozdější budoucnosti.  
Vídávali jsme to u ní často.

**Capesius:** To je právě to,  
co se mi v tomto kruhu  
tak málo líbit chce:  
že pověra se směšuje  
s logikou a rozumem.  
Tak tomu bylo všude,  
kde se kráčelo těmito cestami.

**Maria:** Můžete-li takto mluvit,  
pak vám ještě není známo,  
jak se k těmto věcem stavíme.

**Strader:** Pokud jde o mne,  
musím se otevřeně přiznat,  
že je pro mě žádoucnější  
slyšet zde o takovémto zjevení,  
než o pochybných duchovních naukách.  
Neboť i když mně chybí  
řešení záhady takových snů,  
přesto je vidím v jejich skutkové povaze.  
Jenže není žádná možnost  
vidět nějakou zkoušku  
tohoto divného způsobu duchovního.

**Maria:** Taková snad zase přichází.  
A skoro mi připadá  
jakoby ta divná zvláštnost  
právě teď se chtěla ukázat.

**Teodora:** Nutí mě to, abych mluvila:  
Před mým duchem je obraz ve světelné záři  
a z něho mi zaznívají slova;  
cítím se v časech budoucích,  
a mohu spatřovat lidi,  
kteří teď ještě v životě nejsou.  
Ti také vidí ten obraz  
a také slyší ta slova,

a ta slova znějí:  
Žili jste ve víře  
a utěšování jste byli nadějí,  
nyní utěšeni buďte ve zření  
a občerstvení buďte skrze mne.  
Já jsem žil v duších,  
které mě v sobě hledaly  
pomocí slov mých poslů,  
pomocí svých sil zbožnosti.  
Spatřovali jste světlo smyslové  
a v tvůrčí říši duchovou jste museli věřit.  
Nyní vám byla vydobyta  
krůpěj ušlechtilého daru zření;  
ó, vyciťujte ji ve vaší duši.

-----  
Z oné světelné záře  
se vytrhuje lidská bytost.  
A ke mně mluví:  
Máš zvěstovati všem,  
kteří ti chtějí naslouchat,  
že jsi viděla,  
co lidé ještě prožijí.  
Žil jednou na zemi Kristus,  
a následek tohoto života byl,  
že on v duševní formě se vznáší  
kolem budoucího vývoje lidí.  
Sjednotil se s duchovou částí Země.  
Vidět ho lidé ještě nemohli,  
jak se ukazuje v této formě bytí,  
neboť jejich bytosti chyběly duchovní oči,  
které se mají ukázat až v budoucnu.  
Leč blízko je ta budoucnost,  
kdy tímto novým zřením  
nadaný má být pozemský člověk.  
Co kdysi spatřovaly smysly  
za pozemské doby Kristovy,  
to budou spatřovati duše,  
až brzy se naplní čas.  
(*Odchází.*)

**Maria:** Toto je poprvé,  
že se tak dává před mnoha lidmi,  
jinak ji to nutilo jen tehdy,  
když byli přítomni dva nebo tři.

**Capesius:** Zdá se přece jen podivné,  
že jako na rozkaz a podle potřeby  
se cítila nucena k tomuto zjevení.

**Maria:** To může tak připadat.  
My však její způsob známe.

Když chtěla v této chvíli  
hlas svého nitra  
seslat do vašich duší,  
pak to nebylo z jiného důvodu,  
nežli že směřovati k vám  
chtěl zdroj tohoto hlasu.

**Capesius:** Dověděli jsme se,  
že o tom budoucím nadání,  
o němž mluvila jako ve snách,  
také už často referoval muž,  
o němž nám bylo řečeno,  
že je duší tohoto kruhu.  
Nebylo by možné, že od něho  
pochází obsah její řeči,  
a od ní jen způsob, jak to podala?

**Maria:** Kdyby tak se měla tato věc,  
nebyla by pro nás důležitá.  
Skutkovou podstatu jsme však zkoumali.  
Přítelkyně vůbec neznala  
řeči našeho vůdce,  
než vstoupila do našeho kruhu.  
A také nikdo z nás  
nic o ní předtím neslyšel.

**Capesius:** Pak tedy vidíme skutkovou podstatu,  
jaké se často vytvářejí  
proti zákonu přírody,  
a mohou platit jen jako chorobné.  
Rozhodovat o záhadách života  
může jen zdravé myšlení  
a co pochází z bdělých smyslových orgánů.

**Strader:** Před námi je však jistá skutková podstata;  
a je nesporně závažné,  
co se nám právě řeklo:  
člověk by mohl být donucen  
- i když vše ostatní zamítne -  
myslet na přenášení idejí  
pomocí duševní síly.

**Astrid:** Ach, kdybyste jen vstoupili na onu půdu,  
které se chce vyhnout vaše myšlení!  
Roztát by musel jako sníh na slunci  
ten blud, v němž cize a podivně,  
dokonce chorobně se jeví to,  
co způsob takových lidí nám zjevuje.  
Je to sice významné, ale nic zvláštního.  
Vždyť tento zázrak se mi chce malý zdát,  
když pozoruji těch tisíce zázraků,

které mě denně obklopují.

**Capesius:** Je přece něco jiného  
poznávat, co se všude nachází,  
a jiné je, co se tu ukazuje nám.

**Strader:** Mluvit o duchu  
je teprve nutné,  
když se nám ukazují věci,  
jež nejsou zahrnuty v okruhu  
pevně uzavřeném naší vědou.

**Astrid:**  
Jasně světlo sluneční  
třpytící se v ranní rose,  
(*Vstupuje Felix Balde.*)  
pramen tryskající ze skály,  
hřmění dunící z mračen,  
to všechno mluví řečí ducha,  
kterou jsem chtěla poznávat.  
Z ní se může její smysl a moc  
spatřit ve vašem bádání  
jen ve slabounkém odlesku.  
Našla jsem své duševní štěstí,  
když způsob té řeči mi vnikl do srdce,  
což mi mohla jen dopřát  
lidská slova a duchovní nauka.

**Felix Balde:** To byla správná slova.

**Maria:** Chce se mi říci,  
jak velmi se mé srdce raduje  
(*Objevuje se Baldova žena.*)  
že poprvé u nás vidím muže,  
o němž tak mnohé je mi známo,  
co ve mně vyvolává přání,  
abych jej tu vídala co nejčastěji.

**Felix Balde:** Je pro mě nezvyklé  
stýkati se s mnoha lidmi;  
a nejen nezvyklé.

**Baldova žena:**  
Ach ano, to je už jeho způsob;  
přivádí nás do úplné samoty.  
Rok za rokem slyšíme sotva víc,  
než co sami promluvíme.  
A kdyby tento milý člověk  
(*Ukáže na Capesia.*)  
nepřišel někdy do našeho domku,  
sotva bychom věděli,

že lidé žijí ještě mimo nás.  
A kdyby onen muž,  
který před chvílí promluvil v tom sále  
a svými krásnými slovy  
nás tak silně uchvátil,  
častěji se nesetkal s mým Felixem,  
když ten obstarává svůj obchod,  
nic byste nevěděli  
o nás lidech zapadlých.

**Maria:** A profesor k vám chodí?

**Capesius:** Zajisté, a mohu říci,  
že jsem této dobré paní  
zavázán nejhlubšími díky.  
Ta mi bohatě daruje,  
co jinak žádný nemůže mi dát.

**Maria:** A jakého druhu jsou její dary?

**Capesius:** Musím se dotknout něčeho,  
mám-li už o tom vyprávět,  
co vpravdě divnější mně připadá,  
než cokoliv, co jsem zde vyslechl,  
protože to víc k mé duši mluví.  
Sotva bych mohl na jiném místě  
vypravit ze svých úst slova,  
jak snadnými se mi stávají zde.  
Mé duši přicházejí chvíle,  
kdy se cítí jako vyždímána a prázdná.  
Je mi pak, jakoby pramen vědění  
ve mně se vyčerpal;  
jakobych nemohl najít slovo,  
které by stálo za to,  
aby se mu naslouchalo.  
Cítím-li takovou vyprahlost ducha,  
pak prchám ve svěží tichou samotu  
těchto zde dobrých lidí.  
A paní Felicie vypráví  
v podivuhodných obrazech  
o bytostech bydlících v krajině snění,  
které v pohádkových říších  
vedou rozmanitý život.  
Tón tohoto vyprávění  
je na způsob bájí starých časů.  
Neptám se, odkud svá slova má.  
Jen jedno je mi pak jasné,  
jak mé duši přitéká nový život  
a jak je odčarováno  
všechno mé duševní ochromení.

- Maria:** Zvěstovat něco tak velkého  
o umění této manželky,  
harmonicky nejkrásněji  
se připojuje ke všemu,  
co Benedictus řekl u svého přítele  
o skytých zřídlech vědění.
- Felix Balde:** Ten, kdo právě před chvílí zde mluvil,  
*(ve dveřích se objevuje Benedictus)*  
jakoby ve světových prostorách  
a ve věčnostech prodléval jen jeho duch,  
opravdu nemá důvodu  
tolik mluvit o mé prostoduchosti.
- Benedictus:** Mýlíte se, můj příteli, z vašich slov  
každé má pro mě nevýslovnou cenu.
- Felix Balde:** Byla to jenom všetečnost,  
puď k povídání u mě,  
když jste mi často prokázal tu čest  
jít vedle vás po našich cestách horami.  
Jen proto, že jste mi skrýval,  
kolik sám toho víte,  
odvažoval jsem se mluvit. -  
Ale náš čas už vypršel,  
ještě dalekou cestu máme  
k našemu tichému domovu.
- Baldova žena:** Bylo mi pravou útěchou,  
že jsem zas jednou byla u lidí.  
To hned tak brzy nebude. -  
Felix je neschopen jiného života  
než toho v těch jeho horách.  
*(Felix a jeho žena odcházejí.)*
- Benedictus:** Paní ma jistě pravdu,  
ten zase tak brzy nepřijde.  
Dalo už mnoho námahy  
dostati ho sem tentokrát.  
A přesto se nemůže hledat  
příčina u něho,  
že nikdo o něm neví.
- Capesius:** Mně připadá jen jako podivín.  
V nejedné u něho strávené hodině  
jsem shledal, že je hovorný.  
Vždy mně však byly temné  
jeho podivné řeči,  
v nichž přinášel na světlo,  
co sám se domnívá vědět.  
Mluví o slunečních bytostech

přebývajících v kamenech,  
o démonech měsíčních,  
kteří dílo těch bytostí ruší,  
nebo o smyslu čísel u rostlin.  
A kdo ho slyší, ten v jeho slovech  
nadlouho nějaký smysl nechová.

**Benedictus:** Člověk může také cítit,  
jakoby v těch slovech se chtěly zjevovat  
v pravdě svého bytí přírodní síly.  
(*Benedictus odchází.*)

**Strader:** Já už tuším,  
že přijdou špatné dny  
do mého života!  
Od té doby,  
kdy v osamocení kláštera  
se mi dostalo zpráv o vědě,  
jež mě hrozně zasáhla v nejhlubší duši,  
žádný zážitek se mi tak nepřiblížil,  
jako tento s tou věstkyní.

**Capesius:** Co tu má působit otřesně,  
nedovedu si představit.  
Bojím se, milý příteli,  
že ztrácíte-li jistotou zde,  
pak brzy se vám zahalí  
do temných pochyb všechno.

**Strader:** Strach z takových pochybností  
mě trýzní mnohé hodiny.  
O věšteckých vlohách u sebe  
jinak nevím ničeho;  
často však, když záhadné otázky mě trýzní,  
pak strašně mi vystupuje z temných hlubin ducha  
úděsná bytost snová před duchovním okem.  
Těžce doléhá na moji duši  
a hrozně také v drápech srdce svírá  
a z mé bytosti takto mluví:  
Nepřekonáš-li mě  
svými tupými zbraněmi myslitele,  
pak nejsi ničím víc,  
nežli jen svého bludu prchavým preludem.

**Theodosius:** (*který vstoupil již dříve*)  
Takový je osud všech lidí,  
kteří jen myšlením se přibližují světu.  
Hlas ducha žije v našem nitru.  
Nemáme moci proniknouti rouškou  
šířící se před našimi smysly.  
Myšlení přináší vědění jen toho,

co plynutím času mizí.  
Co věčné je a duchovní,  
jen v lidském nitru dá se najít.

**Strader:** Mají-li plody zbožné víry  
přinést pro duši uklidnění,  
pak může na takových cestách  
duše soběstačně putovat.  
Ale síla pravého vědění  
na této stezce nerozkvete.

**Theodosius:** Jenže nejsou jiné cesty ke zrodu  
(*Vstupuje Romanus a German.*)  
pravého vědění o duchu v srdci lidském.  
Pýcha však může svádět k tomu,  
(*Helena vstupuje.*)  
že pravdivé cítění duše  
se přetvořuje v přeludy  
a může si malovat zření tam,  
kde se jen krása víry sluší!  
Ze všeho toho, co jsme zde  
tak plné ducha mohli vyslechnout,  
jen jedno platí v pravé lidské mysli:  
aby se duše cítila jak doma  
jen v říši duchů.

**Druhá Maria:** (*která vstoupila s Theodosiem*)  
Dokud cítí člověk naléhání  
k tomu, aby jen mluvil,  
může s obsahem té řeči vystačit.  
V plném životě však s celým jeho úsilím,  
s jeho touhou po štěstí a jeho nářkem,  
je třeba podávat duším  
potravu docela jinou.  
Mě vedl vnitřní pud,  
abych zbytek svého života,  
ještě mi přisouzeného,  
věnovala lidem  
uvrženým dráhou osudu  
v nesnáze a strasti.  
A častěji jsem byla nucena  
mírnit bolesti v duších,  
než utrpení na tělech.  
Na mnoha cestách jsem cítila  
až příliš bezmocnost své vůle;  
vždy musím načerpat  
novou sílu z onoho bohatství,  
které zde prýští z duchových pramenů.  
Hřejivě zázračná síla slov,  
která zde slyším,  
vlévá se do mých rukou



a jako balzám proudí dál,  
dotýká se ruky stíženého žalem.  
Mění se na rtech mých  
v pravá slova útěchy  
pro srdce prorývaná bolestí.  
Po původu těch slov se neptám.  
Nahlížím jejich pravdu,  
když žijící darují mně život.  
A zřetelně každého dne vidím,  
jak sílu nedává jim to,  
co slabá moc mé vůle svede,  
ale jak denně nově ztvárňují mne samu.

**Capesius:** Což není dosti lidí,  
kteří bez tohoto zjevení  
tvoří nevýslovné dobro?

**Maria:** Je jisté, že takových lidí  
na mnoha místech nechybí.  
Ale něco jiného chce přítelkyně říci.  
Poznáte-li nejprv její život,  
budete mluvit jinak.  
Kde nespotřebované síly  
vládnou v plném květu,  
tam láska klíčí přebohatě,  
když dobré základy má srdce.  
Ale naše přítelkyně vyčerpala  
nejlepší životní síly přeplněna prací.  
A všechna životní odvaha jí byla vzata  
těžkým osudovým tlakem,  
ježž sama zakusila.  
Obětovala své síly  
pečlivému vedení svých dětí,  
avšak odvaha jí poklesla,  
když předčasná smrt  
drahého manžela jí vzala.  
V takovém stavu mdlý zbytek života  
jejím dalším údělem se zdál.  
Tehdy ji přivedly osudové moci  
V pouto naší duchovní nauky  
a její životní síly  
rozkvetly ještě podruhé.  
S novým cílem života  
vrátila se odvaha do její mysli.  
Tak stvořil duch v ní zcela skutečně  
z mrtvého zárodku nového člověka.  
Když v takové síle tvoření  
se duch ukazuje plodným,  
pak zdá se prokázán i způsob,  
jímž dává o sobě vědět.  
A není-li ve slovech pýcha,

a nejvyšší cíl mravní v srdci správně žije,  
aby nijaké nevládlo domnění,  
že ta nauka je naším dílem -  
ale jen samotný duch  
že sebe v našem nitru vysvětluje,  
pak jistě není opovážlivostí říci,  
že ve způsobu myšlení vašeho  
tkají jen pobledné stíny  
pravého zřídla lidského bytí;  
a že duch nás oduševňující  
vroucně se spojuje se vším,  
co v základech života  
lidský osud spřádá.  
Za ta léta, kdy mi bylo dovoleno  
věnovat se tomuto živému dílu,  
vstoupilo mi před oči  
víc krvácejících srdcí  
a více duší toužících,  
než by jen někdo tušil.  
Oceňuji váš vysoký vzlet idejí  
a hrdou jistotu vašeho vědění;  
jsem ráda, že u vašich nohou  
uctivě sedí řada posluchačů  
a že z vašich prací  
proudí pro mnoho duší  
jasno povznášejícího myšlení.  
Přesto se mi zdá, že ona jistota  
přebývá v tom myšlení jen tehdy,  
pokud zůstane samo v sobě. -  
Způsob, jemuž já náležím,  
posílá plody vašich slov  
do hlubin skutečností,  
protože v hlubinách skutečností  
chce sázet jejich kořeny.  
Asi je vzdáleno vašemu myšlení  
písmo na duchovním nebi,  
které závažnými znaky  
zvěstuje nový výhonek  
na stromě lidstva.  
A také se jeví jasně a jistě,  
že myšlení žijící starým způsobem  
může pěstovat kůru tohoto stromu,  
ale nedosahuje  
k životní síle jeho mízy.

**Romanus:** Nenacházím žádný most,  
který by vpravdě mohl vést  
od idejí k činům.

**Capesius:** Na oné straně se přeceňují  
síly idejí;

vy však zneužíváte jiným způsobem  
běh skutečnosti.  
Vždyť ideje jsou nepopíratelně  
zárodky všech lidských činů.

- Romanus:** Vykonala-li tato žena mnohé dobro,  
pak popud k takovému konání  
je v teple jejího srdce.  
Zajisté je člověku třeba,  
když vykonal nějakou práci,  
aby se povznesl ideami.  
Ale jedině kázeň vůle  
spolu s obratností a silou  
u všeho pravého životního díla  
pomůže lidstvu kupředu.  
Když svištění kol  
mně v uších zní  
a spokojené lidské ruce  
otáčejí klikami,  
pak cítím mocnosti života.
- German:** Často jsem tak lehce řekl,  
že miluji žertování  
a jenom to shledávám duchaplné,  
že to navíc pro můj mozek  
zůstane vždy dobrou látkou  
ke strávení času mezi zábavou a prací.  
A teď je mi to slovo zcela nechutné.  
Podmanila si mě neviditelná moc.  
Naučil jsem se pociťovat,  
co je v lidské bytosti silnější  
než vratká věc našeho vtípkování.
- Capesius:** A nikde jinde jste už nebyl schopen  
najít takovou sílu ducha nežli zde?
- German:** Život, který jsem vedl,  
nabízel mi duchovní hodnoty mnohé,  
ale nebylo v mém založení,  
abych pěstoval jejich ovoce.  
Tento způsob myšlení však  
mě k sobě přitahoval,  
jakkoliv málo jsem učinil pro to sám.
- Capesius:** Prožili jsme tu pěkné hodiny  
a musíme být za to vděčni paní domu.  
*(Všichni odcházejí, zůstane jen Maria a Jan.)*
- Jan:** Ó prodli tu u mne ještě chvíli.  
Je mi tak úzko - ach tolik úzko.

**Maria:** Co je ti? Mluv!

**Jan:** Nejprve slova našeho vůdce,  
pak rozmanité řeči těchto lidí!  
Do morku kostí se cítím rozrušen.

**Maria:** Jak mohly tyto řeči  
tak silně uchopit tvé srdce?

**Jan:** V tomto okamžiku  
bylo mi každé slovo  
hrozným znamením  
vlastní nicotnosti.

**Maria:** Jistě to bylo významné,  
v krátkém čase vidět rozlévat se  
tolik životních zápasů  
a lidských bytostí  
v tuto společnou hru řečí.  
Vždyť to je právě zvláštností  
života, který vedeme:  
probudit lidského ducha k mluvení.  
A co se jinak přihodí až dlouhým časem,  
zde se odhaluje v málo hodinách.

**Jan:** Zrcadlový obraz plného života  
tak jasně mi ukazující mne samého.  
Vznešené zjevení ducha  
mě vedlo k pocitu,  
jak pouze jednu stranu člověka  
tak mnohý v sobě skrývá,  
kdo jako bytost se domnívá být celkem.  
Abych sjednotil rozličné stránky  
ve své bytosti vlastní,  
odvážně jsem nastoupil cestu,  
která je tu vyznačena.  
Ta cesta učinila ze mě nicotu.  
Co chybí těm druhým,  
to si uvědomuji.  
Ale neméně si uvědomuji,  
že oni stojí v životě  
a já v bezpodstatném nic.  
Významně se tu shrnují  
v krátkých řečech celé životy.  
Ale i obraz života vlastního  
ožíval v mé duši.  
Malovalo se mé dětství  
s jeho radostnou životní náplní,  
malovalo se mé mládí  
s hrdými nadějemi  
probouzenými v srdcích rodičů

vlohami jejich syna.  
Sny umělecké práce,  
jež ve dnech šťastných byly životem,  
ty všechny se mi vynořily  
z hlubin ducha jako připomínka.  
A také ještě sny,  
v nichž jsi mě viděla  
měnit do barev a tvarů,  
co v duchu žije tobě.

-----

A viděl jsem šlehat plameny,  
jež mladé sny i naději uměleckou  
proměňovaly v nic!  
A jiný obraz se pak rozvinul  
této strašné pusté nicotě:  
byla to lidská bytost,  
která svůj osud k mému  
ve věrné lásce kdysi vážala.  
Když před lety jsem zase přišel  
do svého domova,  
volán k matčině pohřební slavnosti,  
chtěla mě ta bytost zadržet,  
ale tomu jsem se vytrhl.  
Neboť mocná byla ta síla  
vtahující mě do tvých kruhů  
a za tvými cíli,  
které se tu zvěstují.  
Žádný pocit viny  
mně nezůstal z těch dní,  
kdy jsem roztrhl pouto,  
jež bylo druhé duši životem.  
A rovněž zpráva, která mi přišla,  
že pomalu ten život uvadal,  
až konečně uhasl docela,  
mě dodnes zanechala bez citu.  
Předtím však významně mluvil  
ten vůdce v onom sále,  
jak můžeme nesprávným úsilím  
pokazit osudy lidí  
láskou s námi spojených.  
Ó, jak hrozně zněla zase  
ta slova z onoho obrazu;  
a pak to znělo ze všech stran -  
bylo to jako děsivá ozvěna:  
Tys ji zavraždil.  
Tak byla ta závažná řeč  
druhým lidem pohnutkou,  
aby pohlédli do sebe;  
ve mně však zrodila  
vědomí nejtěžší viny.  
Její vlivem mohu poznávat,

jak bludné jsem vyvíjel úsilí.

**Maria:** V tomto okamžiku, ó příteli,  
vstupuješ do temných říší.  
Zde nemůže ti nikdo pomoci,  
než jedině ten, jemuž důvěřujeme.  
(*Helena se vrací, Maria je odvolána.*)

**Helena:** Nutí mě to zůstat  
ještě na chvíli u tebe,  
jehož pohled už po dlouhé týdny  
je tolik ustaraný.  
Jak jen může světlo  
tak nádherně zářící  
zasmušit tvoji duši,  
která s největší silou  
po pravdě jedině dychtí.

**Jan:** A tobě jenom radost  
přineslo to světlo?

**Helena:** Nejen radost toho druhu,  
kterou jsem znala dřív.  
Ale i radost takovou,  
jež klíčí ve slovech  
jimiž duch zvěstuje sám sebe.

**Jan:** Já ti však říkám  
že co působí tvořivě,  
může také zkrušit.

**Helena:** Má-li to být možné,  
pak Istivě jakýs omyl  
se musel vloučit do tvé duše.  
A jsou-li to starosti  
místo svobodného blaha  
a truchlivá nálada  
místo duchovních slastí,  
co vyvěrá ze zdrojů pravdy,  
pak se ohlédni po chybách,  
které tvé cesty ruší.  
Jak často se nám naznačuje,  
že zdraví jen je naší nauky plod pravý,  
a rozkvétá z ní síla životní.  
Jak by měla v tobě dosvědčovat opak!  
Její plody vidím na tak mnohých lidech,  
kteří, v důvěře ke mně, se sjednocují.  
Staré vedení života  
se duši stále víc a více odcizuje.  
Nové prameny se otvírají srdci,  
jež se pak samo obnovuje.

Nahlédnutí do základů jsoucna  
nevytváří žádné žádosti,  
které by mohly člověka trýznit.  
(*Odchází.*)

**Jan:** Že smysly zvěstují jen bludy,  
když družně se s nimi nespojí  
poznání ducha,  
k tomu jsem potřeboval mnoho let,  
abych to mohl pochopit.  
Že však slova nejvyšší pravdy  
v bytosti tvé jsou pouhým bludem duše,  
to zjevuje jediný okamžik.

### **DRUHÝ OBRAZ**

*Volná krajina, skály, prameny; celé okolí je myšleno v duši Jana  
Thomasia; co následuje, je obsahem jeho meditace; potom Maria.)*

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

**Jan:** Tak slyším je už po léta,  
ta slova obsažná.  
Znějí mi ze vzduchu a vody,  
zvučí ze základu Země.  
A jak je tajuplně v malé sémě  
stlačena stavba obrovského dubu,  
tak shrnuje se nakonec  
do síly těchto slov,  
co z podstaty živlů,  
co z duší a duchů,  
co z běhu časů a věčnosti  
je pochopitelné mému myšlení.  
Svět i ta moje svébytnost  
žijí v těch slovech:  
Ó člověče, poznávej se!

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

A teď! - v nitru mém  
začíná být hrůzostrašně živo.  
Tma se šíří kolem mě,  
zívá temnota ve mně,  
ze tmy světů to zní,  
zvučí to z temnoty duševní:  
Ó člověče, poznávej se!

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

Teď mě to olupuje o mne samého.  
Střídám běh denních hodin  
a proměňuji se v noc.

Sleduji Zemi po její světové dráze.  
Burácím s hromem,  
kmitám se v bleščích.  
Já jsem. - Ó, již zmizelý  
své vlastní bytosti se cítím.  
Schránu svého těla vidím;  
je cizí bytostí tam venku mimo mne,  
je mi úplně vzdálená.  
A jiné tělo se přibližuje sem.  
Já musím mluvit jeho ústy:  
"Připravil mi hořké bédování;  
úplná byla k němu má důvěra.  
Jen v zármutku mě zanechal,  
teplo života mi uloupil  
a srazil mě do chladné země."  
Kterou jsem opustil, tu ubohou,  
tou jsem byl teď právě sám.  
Vytrpět jsem musel její muka.  
Poznání mně propůjčilo sílu  
přenést sebe do bytosti druhé.  
Ó slova ukrutná!  
Vaše světlo vlastní silou hasne.  
Ó člověče, poznávej se!

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

Zase mě přivádíte nazpět  
v kruhy mé vlastní bytosti.  
Ale jak se opět poznávám!  
Lidská tvářnost se mi ztratila.  
Jevím se sobě jako divoký červ,  
zrozený z rozkoše a chtíče.  
A zřetelně teď pociťuji,  
jak bludný obraz mlhavý  
mou vlastní strašnou podobu  
až doposud vždy skrýval.  
Divokost mé bytosti mě musí spolknout.  
Jako stravující oheň cítím  
téci mými žilami ta slova,  
která jinak mi v takové mohutnosti  
bytosti Slunce i Země zjevovaly.  
V tepech žijí ta slova,  
bijí mně v srdci;  
a dokonce cítím ve vlastním myšlení  
cizí světy už jako divoké pudy plát.  
To jsou plody těch slov:  
Ó člověče, poznávej se!

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

Z té tmavé propasti zde,



jaká to bytost na mě vyvaluje oči?  
A cítím okovy,  
jimiž jsem na tebe připoután.  
Ani Prométheus nebyl tak pevně  
přikován na kavkazskou skálu,  
jako já přikován jsem na tebe.  
Kdo jsi, děsuplná bytosti?

*(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)*

Ó, poznávám tě.  
Jsem to já sám.  
Poznání ková k tobě, zhoubná nestvůro,  
*(Vstupuje Maria, zpočátku Janem nepozorovaná.)*  
mě samého zboubnou nestvůru.  
Chěl jsem ti uprchnout.  
Oslepovaly mě světy,  
do nichž prchala má zpozdilost,  
abych se zbavil sám sebe.  
Ve slepé duši jsem oslepen zas:  
Ó člověče, poznávej se!

*(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)*

**Jan**  
*vnitřní* *(jakoby přišel k sobě, spatří Marii. Meditace přechází ve*  
*realitu):*  
Ó přítelkyně, ty jsi zde!

**Maria:**  
Hledala jsem tě, můj příteli;  
ačkoliv je mi známo,  
jak milá je ti samota po tom všem,  
co mínění tolika lidí  
tvou duši zaplavuje.  
A i když také vím,  
že svou přítomností v tomto čase  
nemohu příteli pomoci,  
přece jen jakési temné nutkání  
mě táhne k tobě v této chvíli,  
kdy slova Benedictova ti místo světla  
vylákala z hlubin tvého ducha  
tak těžké utrpení.

**Jan:**  
Jak milá mi byla samota!  
Tak často jsem ji hledal,  
abych v ní našel sebe,  
když do myšlenkových labyrintů  
mě dohnaly strasti lidí i jejich štěstí.  
Ó přítelkyně, to už minulo.  
Co zprvu slova Benedictova  
z mé duše vydolovala  
a co jsem musel prožít

řečmi oněch lidí,  
to připadá mi nepatrné,  
když to přirovnávám k bouři,  
kterou mi pak v temném hloubání  
přinášela samota.  
Ach, tato samota!  
Štvala mě do dálek světů.  
Vyrvala mne mě samému.  
V bytosti, jíž jsem přinesl žal,  
jsem povstal jako někdo jiný.  
A vytrpět jsem musel bolest,  
kterou napřed způsobil jsem sám.  
Ta ukrutně temná samota  
mě samého mi opět vrátila,  
ale jen, aby mě poděsila  
propastí mé vlastní bytosti.

-----  
Posledním útočištěm je mi člověk,  
samota mi byla ztracena.

**Maria:**

Znovu ti to musím opakovat:  
jen Benedictus ti může pomoci.  
Opory, které nám chybí,  
my oba musíme je dostat od něho.  
Vždyť ani já nemohu již déle  
snášet záhadu svého života,  
jestliže jeho pokynem  
se mi neukáže řešení.  
Vznešenou moudrost, že nad celým žitím  
vždy pouze zdání a klam se šíří,  
uchopuje-li naše myšlení jen jeho povrch,  
tu moudrost jsem si často vyčítala.  
A neustále znovu říkála si:  
Musíš poznávat, jak blud tě obestírá,  
i když se ti často pravdou zdá;  
zlé ovoce by se mohlo urodit,  
chceš-li v jiných probouzení světlo  
žijící jen v tobě samotné.  
V nejlepší části své duše mám vědomí,  
že také onen těžký tlak,  
který tobě, můj příteli,  
přinesl život po mém boku,  
je částí trnité cesty  
přivádějící ke světlu pravdy.  
Než se ti podstata pravdy zjeví,  
musíš prožívat všechen strach,  
který se může zrodit z bludu.  
Tak mluví tvoje hvězda.  
Slovem hvězd se mi však také jeví,  
že cestami ducha musíme kráčet spolu.  
Jenže když hledám tyto cesty,

před mým pohledem temná noc se šíří.  
A černější se stává ta noc ještě mnohým,  
co musím prožívat  
jako plody své vlastní bytosti.  
Jasno musíme oba hledat ve světle,  
které sice může zmizet oku,  
ale uhasnouti nemůže.

**Jan:** Marie, uvědomuješ si vůbec,  
čím se má duše právě probíjela?  
Tobě, ušlechtilá přítelkyně,  
připadl opravdu těžký osud.  
Ale tvé bytosti přesto vzdálená je síla,  
která mě tak naprosto rozdrtila.  
Ty můžeš vystoupit k nejvyšším pravdám,  
můžeš svým jistým pohledem  
směřovat do lidských zmatků,  
avšak ve světle i temnotě  
uchováš si sebe.  
Mě ale může každý okamžik  
oloupit o mě samotného.  
Musel jsem se vnořit do lidí,  
kteří předtím ve slovech se zračili.  
Jednoho jsem následoval do samoty kláštera,  
v duši druhého jsem naslouchal  
pohádkám Felicie.  
Já jsem byl každým,  
jen sám sobě jsem odumřel.  
Musel bych dokázat věřit,  
že původ bytostí je v ničem,  
kdybych měl chovat naději,  
že ve mně z ničeho  
by někdy mohl člověk být.  
Ze strachu mě vedou do temnoty  
a z temnoty ženou do strachu  
ta moudrá slova bytostná:  
Ó člověče, poznávej se!

*(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)*

*(Opona padá.)*

### **TŘETÍ OBRAZ**

*Meditační místnost. Benedictus, Jan, Maria, dítě.*

**Maria:** Přivádím vám to dítě,  
potřebuje slovo z vašich úst.

**Benedictus:** Mé dítě, budoucně máš přijít  
ke mně každého večera,  
aby sis odnášelo slova,

kteřá tě mají naplnit,  
než vkročíš do duševní říše spánku.  
Chceš to tak?

**Dítě:** Chci to s radostí.

**Benedictus:** Tohoto večera naplň svou mysl,  
až tě obejmě spánek,  
silou těchto slov:  
"Moci světelné mě nesou  
v domovinu ducha."  
(*Maria dítě odvádí.*)

**Maria:** A nyní, když osud tohoto dítěte  
má do budoucna proudit  
ve stínu otcovské přízně vaší,  
smím poprosit o radu vůdce  
také já, jež stala se mu matkou,  
i když ne svazky pokrevními,  
tak přece jen mocnostmi osudu.  
Ukázal jste mi cestu,  
po níž jsem měla dítě vést  
od toho dne, kdy jsem je našla  
položené před svými dveřmi  
neznámou jeho matkou.  
A zázračně působící se ukázala  
na svěřenci všechna ta pravidla,  
podle nichž jsem ho směla vést.  
Na světlo vystoupily všechny síly  
klíčící v jeho těle a duši.  
Ukázalo se, jak ten váš návod  
byl vyvozený z říše,  
ukrývající duši tohoto dítěte,  
ještě než zbudovala schránu svého těla.  
Viděli jsme růst lidskou nadějí,  
jež každým novým dnem zářila jasněji.  
Víte sám, jak náklonnost dítěte  
jsem zprvu těžce získávala.  
Vyrůstalo v mé péči,  
a nic více nejprve než zvyk  
spojovalo jeho duši s mou.  
Stavělo se ke mně s pocitem,  
že jsem mu dávala, co potřebovalo  
pro životní pohodu a duševní růst.  
Potom nastal čas,  
kdy se v dětském srdci  
zrodila láska k pěstounce.  
Zevní podnět přinesl tu změnu.  
Do našeho kruhu vstoupila věštkyň.  
Dítě bylo rádo kolem ní,  
a v kouzlu jejího pouta

se mnohému pěknému slovu naučilo.  
Tu přišla chvíle, kdy zanícení duchem  
uchopilo neobyčejnou naši přítelkyni,  
a pohlédnout mohlo naše dítě  
v doutnající světlo jejích očí.  
Až do morku kostí rozrušena  
pocítila se ta mladá duše.  
Dítě ve svém úleku přiběhlo ke mně  
a od této hodiny  
bylo mi oddáno vroucí láskou.  
Jenže jakmile vědomé cítění  
přijímalo ode mne životní dary,  
nikoliv pouze jeho pud,  
a hřejivěji toto srdce tlouklo,  
když jeho pohled s mým se v lásce setkal,  
tu přestaly být vaše poklady moudrosti plodné.  
Mnohé pak muselo usychat,  
co v dítěti již uzrávalo.  
Zase jsem spatřila jevit se na té bytosti,  
co strašně se projevilo na mém příteli.  
Stále víc jsem sama sobě temnou hádankou.  
Nemůžeš mi bránit v tesklivé otázce života:  
Proč ničím přítele i dítě,  
když pokouším se v lásce  
vykonávat na nich dílo,  
které v mém srdci jako dobré  
mně dává poznat duchovní návod?  
Často jsi mě odkazoval k velké pravdě,  
že na povrchu života se šíří klam,  
ale já musím mít jasno,  
mám-li snášet tento osud,  
který je ukrutný a způsobuje zlo.

**Benedictus:** Zde utváří se v tomto kruhu  
zauzlení z nitek  
karmou spřádaných ve vývoji světa.  
Ó přítelkyně, tvá utrpení  
jsou článkem osudového uzlu,  
v němž božský čin se splétá se životem lidským.  
Když jsem na poutnické cestě duše  
dosáhl onoho stupně,  
jímž se mi dostalo hodnosti  
sloužit svou radou ve sférách duchů,  
tu ke mně přistoupila božská bytost,  
jež měla sestoupit do říše pozemské,  
aby přebývala v tělesné schráně člověka.  
Vyžaduje toho karma lidí  
na tomto rozhraní časů.  
Velký krok v postupu světa,  
je možný jen, když bohové  
se spojují s osudem lidí.

Vyvinout se mohou duchovní oči,  
jež mají klíčit v lidských duších,  
teprve až Bůh vloží sémě  
v bytost některého člověka.  
Mně bylo jen uloženo  
najít člověka takového,  
který by byl hoden sémě Boha  
přijmout do svojí duše.  
Tak jsem musel spojit nebeský čin  
s osudem některého člověka.  
Můj duchovní zrak pátral  
a padl na tebe.  
Běh života tě připravil za prostředníka spásy.  
V mnoha životech sis vydobyla  
vnímavost pro všechno velké,  
čím lidská srdce žijí.  
Ušlechtilou krásu, nejvyšší požadavek ctnosti,  
to vše jak duchovní dědictví jsi nesla  
ve své jemné duši.  
A co tvé věčné Já  
zrozením vneslo do života,  
stalo se zralým plodem  
v mladých letech tvých.  
Příliš brzy nevystupovalas  
k strmým duchovním výšinám.  
A tak ti nevyvstala  
náchylnost k duchové říši dřív,  
než bys plně pojmulas  
nevinné radosti smyslů.  
Tvá duše naučila se znát lásku i hněv,  
když jejímu myšlení každý popud k duchu  
byl ještě vzdálený.  
Přírodu vnímat v její kráse  
a pěstovat plody umění,  
o to usilovalas jak o bohatství svého žití.  
Vesele ses mohla smát,  
jak smát se může jenom dítě,  
které ze životních stínů  
ještě nic nepoznalo.  
Naučila ses rozumět lidskému štěstí  
a bédovat nad utrpením v době,  
kdy ani tvému tušení nezasvitlo  
ptát se po kořenech štěstí nebo žalu.  
Jako zralý plod mnoha životů  
vstupuje v pozemské bytí duše,  
která projevuje takové ladění.  
A její dětství je květem,  
nikoliv kořenem jejího bytí.  
Jen tuto duši jsem směl zvolit  
za prostředníka pro onoho ducha,  
který měl získat sílu k působení

skrze náš lidský svět.  
A nyní pochop, že tvá bytost  
se musí změnit v protějšek,  
když z tebe se vylévá v bytosti jiné.  
Duch v tobě působí ve všem,  
co může zrát v bytosti lidské  
jako plody pro říši věčnosti.  
Musí proto mnohé usmrtit,  
co má náležet říši časového bytí.  
Avšak usmrcené jeho oběti  
jsou semenem nesmrtnosti.  
Co rozkvétá z nižšího umírání,  
musí procitnout k vyššímu životu.

**Maria:** Tak je to tedy se mnou. ----  
Dáváš mi světlo,  
ale to světlo mi bere sílu zření  
a mě vytrhuje ze mě samé.  
Jsem-li jen prostředníkem nějakého ducha  
a ne svou vlastní bytostí,  
pak nestrpím už déle  
na sobě tuto podobu,  
která není pravdou, ale maskou jen.

**Jan:** Ó přítelkyně, co ti je!  
Světlo tvého pohledu se ztrácí,  
sloupem se stalo tvé tělo,  
tvá ruka, již jsem uchopil,  
je tak chladná,  
je jako mrtvá.

**Benedictus:** Můj synu, prošels mnohými zkouškami,  
a nyní stojíš před tou nejsilnější;  
zíráš na tělesnou schránu přítelkyně,  
avšak před mým pohledem  
odlétá její Já ve sféry duchovní.

**Jan:** Ó pohled, rty se pohnuly.  
Ona mluví - - - -

**Maria:** Udělals mi jasno,  
ale takové, které mě halí  
na všech stranách do temnoty.  
Proklínám to tvé jasno,  
a tebe proklínám,  
kterýs mě formoval jen v nástroj  
nezřízených umění,  
jimiž ošálit chceš lidi.  
Dosud jsem ani na okamžik  
nemohla pochybovat o tvé duchovní výši,  
ale teď jediný okamžik stačí,

abych si všechnu víru vytrhla ze srdce.  
Musím poznávat, že duchové,  
jimž jsi oddán, jsou bytosti pekla.  
Musela jsem klamat druhé,  
protože tys nejprve klamal mě!  
Chci ti uprchnout do dálek,  
kam od tebe už nepronikne hlas  
a které jsou přesto dosti blízké,  
aby tě mohly dostihnout mé kletby!  
Mé vlastní krve oheň,  
tys mi jej uloupil,  
abys dal svému nepravému bohu,  
co moje musí být.  
Ó, tento oheň mé krve  
tebe nechť spaluje!  
Musela jsem věřit  
klamu a bludu.  
A aby to bylo možné,  
musels nejprve mě samu  
učinit klamným výtvozem.  
Často jsem musela prožívat,  
jak působení mé bytosti  
se proměňuje v opak.  
Tak nyní nechť se promění,  
co láskou k tobě bylo,  
v divoký oheň nenávisti.  
Chci ve všech světech  
pátrat po takovém ohni,  
který tě může pohltnout.  
Klnu - - - ach - - - -

**Jan:** Kdo mluví na tomto místě?  
Přítelkyni nevidím!  
Vidím úděsnou bytost.

**Benedictus:** Duše přítelkyně se vznáší ve výšinách;  
zanechala nám na tomto místě  
jen smrtelný svůj klamný obraz.  
A kde lidské tělo  
je opuštěno duchem,  
tam se nachází prostor  
hledaný protivníkem dobra  
ke vstupu do viditelné říše.  
Ten pak nachází schránu tělesnou,  
skrze níž může mluvit.  
Zde mluvil takový protivník,  
který mi chce pokazit dílo,  
k němuž jsem se zavázal  
pro budoucnost mnoha lidí  
a také pro tebe, můj synu.  
A kdybych mohl mít ta prokletí,



právě vyslovená schránou přítelkyně naší,  
za něco jiného než za lest toho svůdce,  
pak bys mě nesměl následovat.  
Po mojí straně byl protivník dobra;  
a ty, můj synu,  
viděls padnout do temnoty,  
co je dočasné na oné bytosti,  
k níž tvoje celá láska září.  
Protože duchové tak často  
mluvili z jejich úst,  
neušetřila tě karma světa  
uslyšet také skrze ni  
knížete pekelného.  
Nuž teprve nyní smíš ji hledat  
a poznat jádro její bytosti.  
Má ti být vzorem k vyššímu člověku,  
k němuž se máš pozvednout.  
Její duše se nese do duchových výšin,  
kde lidé nachází původní tvar své bytosti,  
která se sama v sobě zakládá.  
Máš ji následovat k duchové oblasti  
a uvidíš ji v chrámu slunečním.  
Zde se utváří  
v tomto kruhu  
zauzlení z nitek  
karmou spřádáných  
ve vývoji světa.  
Můj synu, že ses až doposud držel,  
pronikneš také i dál.  
Tvou hvězdu vidím v plném lesku.  
Není prostor ve smyslovém světě  
pro zápasy, v nichž bojují lidé  
usilující o zasvěcení.  
Co má smyslové bytí záhadného,  
rozřešitelného rozumem,  
a co plodí v lidských srdcích,  
ať to vznikne láskou nebo nenávisť  
a vybije se to sebeúděsněji:  
hledajícímu ducha to musí být polem,  
k němuž bez vlastní účasti  
může z venku zaměřit svůj pohled.  
Jemu se musí rozvinout síly,  
které na tomto poli nejsou k nalezení.  
Musel ses probíjet zkouškou duše,  
jež může nastat jenom tomu,  
kdo vyzbrojen je pro mocnosti  
náležející duchovým světům.  
A kdyby tě tyto mocnosti  
neshledaly zralým k cestě poznání,  
musely by ochromit tvé cítění  
dříve, než bys dovědět se směl,

s čím ses nyní obeznámil.  
Bytosti nahlížejí v základy světů,  
přivádějí lidi  
usilující k výšinám,  
nejprve na onen vrchol,  
kde se může ukázat,  
je-li jim dána síla  
vědomě zřít duchové bytí.  
Lidé vlastníci takové síly  
jsou propuštěni ze světa smyslů;  
ti druzí musejí čekat.  
Tys uchoval své Já, můj synu,  
když síly výšin tebou otráslly  
a když duchové moci  
tě zahalily hrůzou.  
A mocně se probojovalo tvé Já,  
i když ve vlastní hrudi ryly pochybnosti  
a zanechat tě chtěly temným hlubinám.  
Ty jsi mým pravým žákem  
teprve od té závažné chvíle,  
kdy zoufat jsi chtěl nad sebou,  
kdy sám sebe jsi ztrácel  
a kdy síla v tobě tě přesto držela.  
Směl jsem ti dát z pokladů moudrosti,  
co ti přineslo sílu,  
aby ses udržel i tehdy,  
kdy sám sobě jsi nevěřil.  
Byla ti moudrost,  
kterou sis vydobyl,  
věrnější než víra  
tobě darovaná.  
Jsi shledán zralým.  
Smíš být propuštěn.  
Přítelkyně kráčela napřed,  
ty ji nalezneš v duchu.  
Ještě ti mohu ukázati směr:  
celou sílu své duše rozněcuj  
na slovech, která mými ústy  
dávají klíč k výšinám.  
Ta tě budou vést,  
i když tě nic už nepovede,  
co ještě mohou spatřit oči smyslové.  
Chtěj přijmouti je plným srdcem:  
Tkající bytost světla prozařuje  
dálkami prostoru,  
aby svět naplnila bytím.  
Požehnání lásky rozehřívá  
posloupnosti časů,  
aby vyvolalo zjevení všech světů.  
A poslové ducha zas nubují  
tkající bytost světla

se zjevením v duších;  
a když s oběma může člověk  
spojit svou vlastní bytost,  
pak žije v duchových výšinách.  
Ó duchové, jež můžete být spatřeni člověkem,  
oživte duši našeho syna.  
V nitru dejte mu zazářit,  
co může duchovým světlem  
prosvětlovat jeho duši.  
V nitru dejte mu zaznít,  
co může probouzet jeho Já  
k radostnému zrodu ducha.

**Duchovní hlas (za jevištěm):**

Jeho myšlenky stoupají  
v základy prapůvodu světa.  
Co jako ve stínech přemýšlel,  
co jako schémata prožíval,  
odplouvá světu tvářností,  
z jehož plnosti  
lidé myslící  
ve stínech sní,  
z jehož plnosti  
lidé vidoucí  
v schématech žijí.

*(Opona padá)*

**ČTVRTÝ OBRAZ**

*Krajina, která svým uzpůsobením má vyjadřovat charakter duševního světa.*

*Nejprve vystupuje Lucifer a Ahriman;  
Jan, ponořený v meditaci, je viditelný po straně;  
co následuje, prožívá ve své meditaci.)*

**Lucifer:** Ó člověče, poznávej se,  
ó člověče, pociťuj mě.  
Vyprostil ses  
z duchovního vedení  
a uprchl  
do volných říší Země.  
Hledals vlastní bytost  
ve zmatku pozemském;  
najít sám sebe  
bylo ti odměnou,  
bylo ti osudem.  
Tys našel mne.  
Duchové chtěli  
halit tvé smysly závojem.  
Roztrhl jsem ten závoj.  
Duchové chtěli

v tobě jen sledovat svou vůli.  
Já ti dal vůli vlastní.  
Ó člověče, poznávej se,  
ó člověče, pociťuj mě.

**Ahriman:** Ó člověče, poznávej mě,  
ó člověče, pociťuj se.  
Tys uprchl  
duchovní temnotě.  
Našel jsi  
světlo Země.  
Saj tedy sílu pravdy  
z mé stálosti.  
Utvrzují bezpečnou půdu.  
Duchové chtěli  
vytrhnout ti krásu smyslů.  
Tkám tuto krásu  
ve zhuštěném světle.  
Já tě přivádím  
v pravou podstatu.  
Ó člověče, poznávej mě,  
ó člověče, pociťuj se.

**Lucifer:** Nikdy nebylo doby,  
kdy mě bys neprožíval.  
Sledoval jsem tě cestami života.  
Mohl jsem tě naplnit  
silnou svébytností,  
štěstím vlastního bytí.

**Ahriman:** Nikdy nebylo doby,  
kdy mě bys nespátkoval.  
Mě viděly tvé tělesné oči  
ve všem pozemském vývoji.  
Zalesknout jsem se ti směl  
v hrdé kráse,  
v blaženosti zjevení.

**Jan** *(v meditaci sám k sobě):*  
O tomto znamení už mluvil Benedictus.  
Ty dvě mocnosti stojí před duševním světem.  
Jedna žije v nitru jako svědce  
a druhá zakaluje pohled,  
který se obrací navenek.  
Ta jedna vzala teď na sebe podobu ženy  
stavějící mně před oči duševní blud,  
ta druhá se ve všech věcech nachází.

*Capesiem  
povrchu.  
duše.)*

*(Lucifer a Ahriman zmizí. Vystupuje duch elementů s  
a Straderem, které vynesl z hlubin Země k zemskému  
Je nutno myslet, že zemský povrch spatřují tito dva jako*

- Duch živlů:** Tak jste tedy na místě,  
po němž jste tak vřele toužili.  
Činilo mně značné starosti  
toto přání vám vyplnit.  
V divoké bouři zuřily  
živly a duchové,  
když jsem musel s vaší bytostí  
vstoupit do jejich říše.  
Vaše mysl se vzpírala  
vládě mých sil
- Capesius** (*omládly*):  
Kdo jsi, tajemná bytosti,  
kterás mě nesla sférami duchů  
do této krásné říše?
- Duch živlů:** Lidská duše mě spatřuje  
teprve když je u konce  
služba, kterou jí konám.  
Přesto však sleduje mé síly  
všemi oběhy časů.
- Capesius:** Jen málo se mi chce  
tázat se po tom duchu,  
který mě sem přivedl.  
Cítím na tomto novém poli  
rozehřívát své životní síly.  
Světlo, rozšiřující mou hrud'.  
Ve svém tepu cítím bušit  
veškerou světovou moc.  
A předtucha nejvyššího konání  
se vyprošťuje z mého srdce.  
Zjevení této říše,  
nádherně mne osvěžující,  
chci proměňovat ve slova.  
A lidské duše necht' rozkvétají  
k nejkrásnějšímu bytí,  
když nadšení z pramenů,  
jež mi zde přitékají,  
budu moci otevřít životu.  
(*Blesk a hřmění z hlubin a výšin.*)
- Strader:** (*zestárlý*)  
Proč se chvějí hlubiny,  
proč zaduněly výšiny,  
když nejhezčí sny naděje  
se vyprošťují z této mladé duše?  
(*Blesk a hřmění.*)
- Duch živlů:** Vám lidským snílkům

dosti hrdě znějí ta slova nadějná;  
blouznění mylných myšlenek  
vyvolává však ve světových hlubinách  
takovou ozvěnu pokaždé.  
Vy ji slyšíte jen v dobách,  
kdy jste vedeni do mé blízkosti.  
Domníváte se, že stavíte  
vznešené chrámy pravdě,  
leč následek vaší práce  
rozpoutává bouřlivé síly  
v pradávných světa hlubinách.  
Světy musí duchové zlomit,  
nemá-li vaše časné tvoření  
přinést pro věčnosti  
zpusťování a smrt.

**Strader:** Co se jeví pravdou  
nejlepšímu lidskému bádání,  
bylo by pak před věčnostmi  
mylným blouzněním!  
*(Blesk a hřmění.)*

**Duch živilů:** Mylným blouzněním,  
dokud jen mysl bádá  
v říši odcizené duchům.

**Strader:** Můžeš nazývat snílkem  
mladistvou duši přítele,  
která s tak ušlechtilým zápalem  
zdatně si maluje svůj cíl.  
V mém starém srdci však  
tvé slovo přesto umírá  
vzdor bouří a hromobití,  
jež má za pomocníky.  
Z klášterního míru jsem se vyrval  
k hrdé mysli badatele.  
Po mnoho roků jsem stál  
v bouřlivé době života.  
Co jsem lidem svěřil  
z nejhlubšího smyslu pro pravdu,  
bylo mi uvěřeno.  
*(Blesk a hřmění.)*

**Duch živilů:** Sluší se ti, abys přiznal,  
že nikdo nemůže vědět,  
odkud se řinou prameny myšlení,  
ani kde leží základy bytí.

**Strader:** Ó tato slova, vždyť je to totéž,  
co v nadějných dnech mládí  
ve vlastní duši mé

často mi tak děsně znělo,  
když domněle pevné opory  
v lidském myšlení zakolísaly.  
(*Blesk a hřmění.*)

**Duch živlů:** Nepřekonáš-li mě  
svými tupými zbraněmi myslitele,  
pak nejsi ničím víc  
nežli jen svého bludu  
prchavým preludem.

**Strader:** Už zas tak hrozná slova.  
I ta mně kdysi zněla  
z mého vlastního nitra,  
když jedna věstkyně  
chtěla mi zničit kruh jistoty myšlení  
a hrozivě dát mi chtěla  
pocítit osten pochybnosti.  
To však již našťestí minulo.  
Já vzdoruji tvé moci,  
ty starče, jenž své bytosti obraz  
mně smyslově tak klamně předvádíš  
v masce velitele přírody.  
Rozum tě už potlačí,  
leč jinak, než si myslíš ty.  
Když už v člověku vystoupil  
do své hrdé výše,  
pak bude mistrem přírody  
a ne jejím sluhou.  
(*Blesk a hřmění.*)

**Duch živlů:** Svět je již tak zařízen,  
že výkon vždy si žádá  
službu vzájemnou.  
Dal jsem vám svébytnost,  
vy dlužíte mi odměnu.

**Capesius:** Chci ze své duše stvořit  
duchovně věrný obraz věcí.  
A příroda, v ideály proměněna,  
když v lidských dílech povstane,  
potom je dostatečně odměněna  
svým pravým zrcadlením.  
A když ty sám  
se cítíš spřízněný  
s velkou matkou světa  
a pocházíš z hlubin,  
kde vládnu síly pra-světové,  
pak odměnou za ten svůj čin  
si ponech moji vůli,  
která k vysokým cílům

v mé hlavě žije a v mé hrudi.  
Pozvedla mě z tupého cítění  
k hrdému myšlení.  
(*Blesk a hřmění.*)

**Duch živlů:** Sami můžete vidět,  
jak vaše smělá slova  
málo v mé říši platí.  
Rozpoutávají bouři,  
a na odpůrce všeho pořádku  
povolávají živly.

**Capesius:** Tak si můžeš vzít odměnu,  
kde ji najdeš sám.  
Duševní pudy člověka  
musí v pravých výšinách ducha  
dát sami sobě míru a řád.  
Člověk nemůže tvořit.  
když dílo jeho tvoření  
druzí chtějí využít.  
Píseň takového ptáka,  
jež z jeho hrdla proniká,  
je už sama sobě dost.  
A tak i člověku je odměnou,  
když v tvořivém působení  
prožívá svou blaženost.  
(*Blesk a hřmění.*)  
-----

**Duch živlů:** Tak to nejde,  
abyste se zdráhali mě odměnit;  
a když tak učinit nemůžete,  
pak řekněte oné ženě,  
jež vaší duši propůjčuje sílu,  
aby zaplatila za vás.  
(*Duch živlů zmizí.*)

**Capesius:** Je pryč.  
Kam se jen obrátíme nyní?  
Nejprve se vyznat  
v těchto nových světech,  
bude naší starostí.

**Strader:** S důvěrou sledovat  
nejlepší cestu,  
kterou teď můžeme najít,  
a použít své opatrnosti:  
to nám dá cíl.

**Capesius:** Mně se zdá, že o cíli  
mělo by se raději mlčet.



Ten se nalezne,  
když s odvahou budeme poslušni  
pudu své vnitřní bytosti.  
A tento pud mně říká:  
Pravdivost budiž ti vůdcem;  
vyvíjej velké síly  
a ušlechtilé je formuj  
ve všem, co děláš,  
a tvé kroky se musí dostat  
k pravému cíli.

**Strader:**

Avšak od počátku nesmí  
vědomí pravých cílů  
postrádat kroky  
přinášející lidem užitek  
a chtějící tvořit štěstí.  
Kdo by chtěl sloužit jen sobě,  
sleduje pouze popudy srdce;  
kdo však chce jiným pomoci,  
musí spolehlivě vědět,  
co jeho životu je potřebné.

**Druhá Maria:** *(objevuje se rovněž v duševní formě.)*

-----  
Jen pohleď, jaká podivná bytost!  
Jakoby sama skála  
tu bytost zrodila.  
Z jakého světového základu  
takové bytosti vznikají?

**Druhá Maria:** Probívám se skalními základy  
a chci vlastní vůli skal  
obléci do lidských slov;  
větrím zemskou bytost  
a chci vlastní myšlení Země  
myslet v lidské hlavě.  
Srkám čistou vzdušnost života  
a přetvářím síly vzduchu  
v lidské cítění.

**Strader:** Pak nám nemůžeš pomoci.  
Co musí zůstat v přírodě,  
je vzdáleno lidskému úsilí.

**Capesius:** Ženo, tvoji řeč miluji,  
a rád bych ji přeložil  
do řeči mého způsobu.

**Druhá Maria:** Je mi tak podivně  
při hrdých řečech vašich.  
Tak, jak vy sami mluvíte,

není mým uším k pochopení.  
Dám-li však napřed vašim slovům  
jinak z mé bytosti zaznít,  
rozšíří se přes všechny věci  
naplňující mé okolí,  
a vaši záhadu pak vyloží.

**Capesius:** Jsou-li tvá slova pravdivá,  
proměň nám tedy do své řeči  
otázky po pravých hodnotách života,  
aby nám dala odpověď příroda.  
Neboť my sami jsme neschopni  
otázat se velké matky tak,  
aby nás mohla uslyšet.

**Druhá Maria:** Vidíte ve mně jen nižší sestru  
vznešené duchové bytosti,  
přebývajíc v oné říši,  
z níž právě přicházíte.  
Toto pole mi vykážala,  
zde abych její odlesk  
zjevila lidským smyslům.

**Capesius:** Takže jsme uprchli z říše,  
která by naši touhu mohla utišit?

**Druhá Maria:** Když cestu nazpět  
nenajdete zase,  
neuspějete už nikdy.

**Capesius:** A jaká je ta pravá cesta?

**Druhá Maria:** Ty cesty jsou dvě.  
Vzroste-li má síla k jejich výši,  
mohou všechny bytosti mé říše  
zářit nejvznešenější krásou.  
Pak se zatřpytí jiskřivé světlo  
ze skal a vody;  
bohaté množství barev  
se rozestře do okolí  
a veselost bytostí  
naplní vzduch radostnými zvuky.  
Oddají-li se pak vaše duše  
čistým slastem mého bytí,  
vznesete se okřídleni duchem  
do prapočátku světa.

**Strader:** To není cesta pro nás.  
V naší řeči se jí říká blouznění.  
My chceme zůstat na zemi,  
ne letět do oblačných výšek.

**Druhá Maria:** A chcete-li putovat  
tou druhou cestou,  
pak se musíte zřeknout  
svého hrdého ducha.  
Zapomenout, co ukořistil rozum,  
vydobýt nejprve vaší bytosti  
smysl pro přírodu,  
nechat přirozeně působit  
v mužské hrudi dětskou duši  
nedotčenou stínovými obrazy myšlenek.  
Tak přijdete, sice ne s věděním,  
ale bezpečně k pramenům života.  
*(Druhá Maria zmizí.)*

**Capesius:** Tak jsme tedy přece jen  
sami na sebe odkázáni.  
A pouze jsme se poučili,  
že se nám patří působit  
a trpělivě očekávat plody,  
jež z toho působení zrají.

**Jan:** *(jako z meditace; zde stejně jako v následujícím obraze sedí stranou a sám do děje nepatří)*  
Tak nacházím v duševní říši  
zase ty lidi, s nimiž se znám:  
muže, který mluvil o povídkách Felicie -  
zde však jsem ho mohl vidět,  
jakým byl v letech svého mládí;  
a ten, kdo jako mladý muž  
byl určen za mnicha -  
zjevil se mi jako stařec.  
Byl u nich duch živlů.

## PÁTÝ OBRAZ

*Podzemský skalní chrám, skryté mysterijní místo hierofantů.  
Benedictus, Theodosius, Romanus, Retardus; Felix Balde, druhá Maria.  
Jan v meditaci, jako v obraze předešlém.*

**Benedictus:** *(na východě)*  
Vy, kteří jste se mi stali druhy  
v říši věčného jsoucna,  
jsem nyní ve vašem středu,  
aby se mi dostalo pomoci,  
kterou od vás potřebuji  
k osudovým nitkám člověka,  
jenž odtud má přijímat světlo.  
Prošel zkouškami utrpení  
a v hořké duševní bídě  
položil základy k zasvěcování,  
jímž se mu má dostat poznání.

Poslání, dané mi jako poslovi ducha,  
který poklady tohoto chrámu  
má přinášeti lidem,  
je tím tedy splněno.  
Na vás je nyní, bratři moji,  
abyste mou činnost dokončili.  
Ukázal jsem mu světlo,  
které ho přivedlo  
k prvnímu duchovnímu zření.  
Ale když z obrazu  
má jemu vzejít pravda,  
pak musí vaše dílo  
přistoupit k dílu mému.  
Mé slovo je pouze ze mě;  
vámi však znějí duchové světů.

**Theodosius:** *(na jihu)*  
Nyní promlouvá síla lásky,  
která svazuje světy  
a bytosti naplňuje bytím.  
Nechť teplo proudí do jeho srdce.  
Je mu třeba pochopit,  
jak světovému duchu  
se blíží obětováním bludu  
své vlastní osobitosti.  
Tys uvolnil teď jeho zření  
ze spánku smyslů;  
teplo probudí ducha  
z jeho duševního bytí.  
Tys jeho Já vyprostil  
z tělesné schránky;  
lásky upevní duši,  
aby se mohla stát zrcadlem,  
z něhož musí být vidět,  
co se děje v duchovém světě.  
Láska mu daruje sílu,  
aby se cítil jako duch,  
a tak mu vytvoří ucho  
slyšící slova duchů.

**Romanus:** *(na západě)*  
Moje slova rovněž nejsou  
zjevením vlastní mé bytosti;  
světová vůle mluví.  
A protože člověka tobě svěřeného  
jsi přivedl k síle duchového žití,  
má ho tato síla vést  
hranicemi prostoru a koncem časů.  
Do oněch sfér má jít,  
kde duchové jednají tvořivě.  
Nechť se mu zjevují

a žádají od něho činy.  
Bude je konat ochotně.  
Cíle světových tvůrců  
budou ho ožивovat;  
a prapočátky  
necht' ho produchovní.  
Světové mocnosti  
proniknou ho mocí;  
sférické síly  
prostoupí ho světlem;  
a vládci světů  
prožehnou ho ohněm.

**Retardus:**

*(na severu)*  
Od prapočátku jste museli  
strpět mě ve vašem středu.  
Tak musí v poradě vaší  
také dnes slovu mému  
být dopřáno sluchu.  
Až budete moci provést,  
o čem jste tak pěkně mluvili,  
to ještě nějakou chvíli potrvá.  
Dosud ani sama Země  
nám ničím neoznámila,  
že by chovala touhu  
po nových zasvěcencích.  
Dokud v tento prostor naší porady  
nevstoupily bytosti,  
které mohou ještě nezasvěceny  
odpoutat ducha ze skutečností smyslů,  
dotud je mi ponechána volnost  
překážet vaší horlivosti.  
Nejprve od nich musíme mít poselství,  
že takové nové zjevení  
se zdá být Zemi nezbytné.  
Proto vaše duchové světlo  
v tomto chrámu zadržím,  
aby místo spásy  
nepřinášelo škody,  
setká-li se s dušemi nezralými.  
Sám ze sebe daruji  
člověku onu část,  
která mu pravdu smyslů  
dá zjevovat se jako nejvyšší,  
dokud ještě moudrost ducha  
může jeho oko oslepovat.  
K duchu i budoucně  
může ho přivádět víra;  
a cíle jeho chtění  
mohou být v jeho žádostech,  
slepě v temnu tápajících,

vedeny ještě i nadále.

- Romanus:** Od prapočátku jsme museli  
strpět i tebe v našem středu.  
Ale čas vyměřený tvému působení  
nyní již vypršel.  
Světová vůle ve mně cítí,  
že se blíží takoví lidé,  
*(Objevuje se Felix Balde ve své pozemské podobě, druhá  
Maria v duševní formě ze skály.)*  
kteří mohou, nezasvěcení,  
odpoutat ducha ze zdání smyslů.  
Překážet našim krokům  
není ti déle dopřáno.  
Ze svobodné vůle se budou blížit  
k našemu chrámu ti lidé,  
a tobě přinesou poselství,  
že s námi sjednoceni  
chtějí pomáhat na duchovním díle.  
Až dosud se neshledávali  
ještě k tomu připraveni;  
lpěli totiž na víře,  
že síly zrění mají být  
oddělené od rozumu.  
Ale nyní poznali,  
kam rozum člověka zavede,  
když oddělený od zrění  
bloudí v hlubinách světa.  
Budou k tobě mluvit  
o plodech, jež v lidských duších  
musí uzrávat z tvé síly.
- Retardus:** Vy, kteří jste nevědomky  
podporovali mé tvoření,  
buďte mi dále nápomocni.  
Budete-li i příště vzdáleni všemu,  
co jen do mé oblasti náleží,  
tak rovněž vašemu působení  
prostor vždy zůstane zachován,  
jak jste jej měli až doposud.
- Felix Balde:** Mně přikázala síla,  
která ze základů Země  
promlouvá k mému duchu,  
jít do místa zasvěcení.  
Chce vám skrze mne zvěstovat  
o své starosti, o své nouzi.
- Benedictus:** Můj příteli, řekni nám tedy,  
cos ve svých základech duše  
vypátral ze zármutku

v hlubinách Země.

**Felix Balde:** Světlo zářící v člověku  
jako ovoce vědění,  
má se stát potravou  
mocnostem, jež v temnu Země  
slouží světovému chodu.  
Svého nasycení však už dlouho  
musí téměř úplně postrádat.  
Neboť co v těchto dnech  
vyrůstá v mozcích lidí,  
slouží zemskému povrchu,  
ale do hlubin to neproniká.  
Nová pověra straší  
v chytrých lidských hlavách.  
Svůj pohled obracejí v prapočátky,  
a ve sférách duchů  
chtějí spatřovat jen strašidla,  
smyšlená blouzněním smyslů.  
Obchodník by pokládal kupce  
určitě za choromyslného,  
kdyby mu chtěl říci:  
mlha v údolí se může  
sbalit v hotové peníze  
a ty máš být vyplacen  
právě těmito penězi.  
Obchodník nechce očekávat  
dukáty z nějaké mlhy.  
Ale když žízní po řešení  
nejvyšších záhad bytí,  
pak stavby celých světů  
ochotně přijme z pramlhovin,  
když je věda podává  
jako platidlo k potřebě ducha.  
Učitel, který by zjistil,  
že některý laický ubožák  
chce sám sebe povznést  
docela beze zkoušek  
do výšin vědění,  
hrozil by pohrdáním.  
Ale věda nepochybuje,  
že nezkoušeno a bez ducha  
se může změnit prazvře  
vlastní silou v člověka.

**Theodosius:** Prameny svého světla,  
které takovým jasem  
vyzařuje z tvé duše,  
proč neotevřeš člověku?

**Felix Balde:** Mě nazývají hloubalem a fantastou,

kdo mají dobrou vůli.  
Ti druzí mě však považují  
za tupého blouda,  
jenž jimi nepoučen  
sleduje vlastní bláznovství.

- Retardus:** Ukazuješ svou nepoučenost  
již prostotou této své řeči.  
Nevíš ani, že takový muž vědy  
je dosti chytrý na to,  
aby tu námitku si dal také sám.  
A jestli si ji nedává,  
zná tedy také důvod.
- Felix Balde:** Vím docela dobře,  
že jistě je dosti chytrý,  
aby té námitce rozuměl;  
ale zase není tak chytrý,  
aby jí věřil.
- Theodosius:** Co se má stát, aby se nyní  
dalo mocnostem Země,  
čeho tak nutně potřebují?
- Felix Balde:** Dokud se dostane sluchu  
jen takovým lidem na Zemi,  
kteří se nechtějí rozpomenout  
na prapůvod svého ducha,  
dotud budou hladovět  
arcisíly v zemských hlubinách.
- Druhá Maria:** Bratře Felixi, slyším z tvých slov,  
že jako uplynulou myslíš dobu,  
kdy jsme měli sloužit zemskému bytí,  
abychom z vlastních životních základů,  
bez svěcení světlem moudrosti,  
oživovali v tomto bytí ducha a lásku.  
V tobě se pozvedli duchové Země,  
aby bez vědy ti vytvořili světlo.  
Ve mně směla vládnout láska,  
která v člověku samu sebe tvoří.  
Chceme v budoucnu spolu s bratry,  
konajícími v chrámu službu svěcení,  
plodně působit v lidských duších.
- Benedictus:** Sjednotíte-li se s námi,  
musí se dílo zasvěcení podařit.  
Moudrost, již jsem svému synu udělil,  
v sílu v něm bude rozkvétat.
- Theodosius:** Sjednotíte-li se s námi,



musí užívat radost oběti.  
Láska pak bude teple prochvívat  
duševní život hledače ducha.

**Romanus:** Sjednotíte-li se s námi  
musí uzrát duchovní plody  
a vyklíčit činy, jež v působení ducha  
vyrostou z duševního žákovství.

**Retardus:** Když ti se s vámi sjednotí,  
pak co se má stát se mnou!  
Moje činy začnou být  
duchovnímu žáku neplodné.

**Benedictus:** Změníš se k jinému bytí,  
neboť své dílo jsi dokonal.

**Theodosius:** Když se obětuješ,  
v oběti budeš žít dál.

**Romanus:** Mohu-li já pěstovat plody,  
ty budeš v lidských činech zrát.

**Jan:** *(z meditace, jako v předešlém obraze)*  
Zjevili se duchovnímu oku  
bratři v chrámu.  
Postavou se podobali lidem,  
které už znám ze smyslového zdání.  
Jen Benedictus se podobal i duchem.  
Ten, co mu stál po levici,  
podobá se muži,  
který jen citem chce se blížit duchu.  
Třetí se podobal člověku,  
který jen v točení klikou a zevním díle  
ponechává v platnosti životní síly.  
Ten čtvrtý je mi neznámý.  
Žena, která po manželově smrti  
se přiklonila k duchovému světlu,  
zde jsem ji viděl v nejhlubší bytosti.  
A Felix Balde přišel tak,  
jakým je i v životě.

*(Opona padá pozvolna.)*

### ŠESTÝ OBRAZ

*Tatáž scenerie jako v obraze čtvrtém. Duch živlů stojí na tomtéž místě.  
Před ním Baldova žena; později German. Jan v meditaci.*

**Baldova žena:** Dal jsi mě zavolat;  
co chceš ode mne slyšet?

**Duch živlů:** Dva muže jsem daroval Zemi.

Tebou byla oplodněna  
obou těch mužů duchovní síla.  
V tvých slovech nacházeli  
oživení svých duší,  
když ochromovalo je suché myšlení.  
Co tys jim dávala,  
to také u mě tě zadlužuje.  
Jejich duch na to nestačí,  
aby mi dali odměnu za službu,  
kterou jsem na nich vykonal.

**Baldova žena:** Již po léta přicházel  
jeden z nich do našeho domku,  
aby si odtud přinášel sílu  
dodávající ohně jeho slovům.  
Později pak přivedl i druhého.  
A tak požívali oba muži  
plodů, jejichž cena  
byla mi tenkrát neznámá.  
Málo však dobrého od nich  
jsem zakusila jako odměnu.  
Našemu synu darovali  
poznání po jejich způsobu.  
Bylo to míněno dobře,  
ale tím naše dítě  
přijalo duševní smrt.  
Zprvu vyrůstalo ve světle,  
jehož se dostalo otci Felixu  
z pramenů, skal a kopců  
promlouváním duchů.  
S tím bylo spojeno vše,  
co mně vyrůstalo v duši  
od prvních let mého dětství.  
Synův duchovní smysl  
odumřel v šerém stínu  
temné této vědy.  
A místo veselého chlapce  
vyrostl člověk  
se zpustošenou duší  
a prázdným srdcem.  
A ty nyní ještě žádáš,  
abych já zaplatila,  
co ti dva tobě dluží.

**Duch živlů:** Tak to být musí.  
Když nejprve sloužilas  
pozemské části v nich,  
požaduje duch skrze mne,  
abys to dílo dokončila.

**Baldova žena:** Není mým zvykem

zdráhat se, co dělat mám;  
ale nejprve mi řekni,  
nevzroste-li mně nějaká škoda  
z mé služby lásky.

**Duch živlů:** Cos na Zemi pro ně činila,  
vzalo tvému dítěti duševní sílu.  
Co nyní jejich duchu dáš,  
je ti ztraceno v tvém vlastním Já;  
a tvá ztráta životní síly,  
ta se na tvém těle  
prokáže jako ošklivost.

**Baldova žena:** Ti dva vzali mému dítěti  
síly jeho duše,  
a já mám před pohledy lidí  
chodit jako ohyzda,  
aby jim uzrály plody  
tak málo dobra působící!

**Duch živlů:** Ty však působíš ke spáse lidí  
a také k vlastnímu štěstí.  
Matčina krása a život dítěte  
rozkvetou vám způsobem vyšším,  
když v lidských duších vyklíčí  
nové duchovní síly.

**Baldova žena:** Co mám učinit?

**Duch živlů:** Tys tak často inspirovala lidi,  
tak inspiruj teď duchy skal;  
musíš v tuto hodinu si vyrvat  
jeden ze svých pohádkových obrazů  
a svěřit jej bytostem,  
které mi slouží v mé práci.

**Baldova žena:** Budiž --  
Byla jednou jedna bytost,  
která letěla od východu na západ  
za spěchajícím Sluncem.  
Letěla nad mořem a nad zeměmi;  
přihlížela ze své výšky  
lidskému hemžení.  
Viděla, jak se ti lidé milují  
a v nenávisti pronásledují.  
Nic nemohlo té bytosti  
překážet v jejím letu;  
neboť nenávist i láska tvoří  
mnohonásobně vždy totéž.  
Avšak nad jedním domem  
se musela ta bytost zastavit.

Byl v něm unavený muž.  
Přemítal o lásce lidí  
a také o jejich nenávisti.  
Jeho přemítání mu již vepsalo  
hluboké vrásky do tváře.  
Vlasy mu přitom zbělely.  
A bytost nad jeho starostmi  
ztratila svého slunečního vůdce  
a zůstala u toho muže.  
Setrvala v jeho světlici,  
ještě když Slunce zapadlo;  
a když Slunce opět vycházelo,  
zase byla ta bytost  
slunečním duchem přijata. -  
A poznovu spatřovala lidi,  
jak v lásce a nenávisti  
tráví pozemský běh.  
A když při sledování Slunce  
podruhé byla nad oním domem,  
tu padl její pohled  
na muže mrtvého.  
*(Za skálou mluví German, zůstává tedy neviditelný.)*

**German:** Byl jednou jeden muž,  
ten táhl od východu na západ,  
pud k vědění jej vábil  
do různých zemí a na moře.  
Podle pravidel své moudrosti  
přihlížel lidskému hemžení.  
Viděl, jak se ti lidé milují  
a v nenávisti pronásledují.  
Tu každým okamžikem se viděl  
se svou moudrostí v koncích.  
Vždyť jak nenávist a láska  
neustále řídí pozemský svět,  
na to nebylo zákona.  
Popsal na tisíce případů,  
jenže chyběl jakýkoliv přehled.  
Tento suchopárný badatel  
potkal na cestě světelnou bytost,  
pro níž bylo její bytí obtížné,  
neboť byla v ustavičném boji  
s temnou stínovou tvářností.  
Kdopak vy jste,  
tak se ptal suchopárný badatel.  
Já jsem láska,  
pravila jedna z těch bytostí;  
ve mně je vidět nenávist,  
pravila ta druhá.  
Slova těch bytostí  
ten muž již neuslyšel.

Táhl dál jak hluchý badatel  
ten muž od východu na západ.

**Baldova žena:** Kdopak jsi ty,  
kdo moje slova  
tak nežádoucně  
svým způsobem znetvořil?  
Zní to jako výsměch  
a vysmívání není mým zvykem.

**German** (*vystoupí*): Jsem duchem zemského mozku;  
Ze mne žije v člověku  
jen trpasličí podoba.  
V ní se myslí tak mnohé,  
co je vlastně jen výsměchem,  
Zjevím-li to v té velikosti,  
jak se to zračí v mozku mém.

**Baldova žena:** Proto se vysmíváš i mně!

**German:** Opravdu často musím  
vykonávat toto řemeslo.  
Ale většinou mě nikdo neslyší.  
Chopil jsem se příležitosti  
být také někdy tam,  
kde mě někdo slyší.

**Jan:** (*z meditace*): To byl ten muž,  
který o sobě řekl,  
že duchové světlo jakoby samo  
vniklo do jeho mozku.  
A paní Felicie přišla,  
tak jako její muž,  
jakou je v životě.

(*Opona padá.*)

## SEDMÝ OBRAZ

*Oblast ducha. Maria, Fila, Astrid, Luna, dítě; Jan, nejprve v dálce,  
pak přichází blíž; Teodora, nakonec Benedictus.*

**Maria:** Vy, mé sestry, které tak často  
jste byly mými pomocnicemi,  
buďte mně jimi i v této hodině,  
abych v sobě dala zachvívat  
světovému éteru.  
Nechť zaznívá harmonicky  
a ve znění pronikne  
tuto duši poznáním.  
Mohu vidět znamení  
přivádějící nás k práci.  
Vaše dílo se má sjednotit

s dílem mým.  
Jan, člověk usilující,  
má být naším tvořením  
pozvednut k pravému bytí.  
Bratři v chrámu se radili,  
jak ho mají z hlubin vést  
do světlých výšin.  
Od nás očekávají,  
že v jeho duši pohneme  
sílu k vysokému vzletu.  
Ty, má Filie, vysávej  
z šířostí prostorů  
jasnou bytost světla,  
naplň se půvabem znění  
z tvořivé duševní síly,  
abys mně mohla podávat  
dary, jež shromažďuješ  
z duchových základů.  
Mohu je potom vetkat  
ve vzrušující tanec sfér.  
A také ty, Astrid, mého ducha  
milované zrcadlení,  
vytvářej sílu temnoty  
v proudícím světle,  
aby se jevílo v barvách.  
A přičleň podstatu zvuku,  
aby tkaná látkovost světa  
měla život znějící.  
Tak mohu cítění ducha  
svěřit hledajícímu smyslu člověka.  
A ty, ó silná Luno,  
která jsi v nitru zpevněna,  
stejně jako životní dřeň  
rostoucí uprostřed stromu,  
sjednoť s těmito dary sester  
věrný obraz své zvláštní povahy,  
aby duševně hledajícímu  
jistotou se stalo vědění.

**Filia:** Chci se naplnit  
nejjasnějším bytím světla  
z šířostí světových,  
chci se nadýchat  
oživující substance zvuku  
z dalek éterných,  
aby se tobě, milovaná sestro,  
mohlo dílo podařit.

**Astrid:** Chci setkávat  
vyzařující světlo  
s tlumící temnotou,

chci zhušťovat  
život zvučení.  
Nechť třpytem zní  
a zněním třpytí se,  
abys ty, milovaná sestro,  
paprsky duše mohla vést.

**Luna:** Chci zahřát duševní látku  
a utvrdit éter životní.  
Nechť se zhušťují,  
nechť se vycitíují,  
a samy v sobě jsoucí  
tvořícími se udrží,  
abys ty, milovaná sestro,  
mohla hledající lidské duši  
zplodit jistotu vědění.

**Maria:** Z oblastí Filie  
má proudit smysl pro radost;  
a proměnlivé síly rusalek  
nechť otevřou  
zanícení duše,  
aby ten probuzený  
mohl prožívat  
světovou radost,  
světovou bolest. -  
Ze tkaní Astridy  
má být potěcha lásky;  
vanoucí život sylf  
nechť probudí  
obětavost duše,  
aby ten zasvěcený  
mohl občerstvit  
ty obtížené strastí  
i prosící o štěstí. -  
Ze síly Luny  
má proudit pevnost.  
Moc bytostí ohně  
může vytvořit  
jistotu duše,  
aby ten vědoucí  
mohl se najít  
v duševním tkaní,  
v životě světa.

**Filia:** Chci vyprosít od duchů světa,  
aby světlo jejich bytí  
nadchlo duševní smysl,  
a znění jejich slov  
obšťastnilo duchovní sluch;  
ten k procitnutí

aby se vydal  
na duševní cesty  
do nebeských výšin.

**Astrid:** Chci proudy lásky  
svět oteplující  
vést k srdci  
tomu zasvěcenému;  
aby mohl přinést  
dobrotu nebes  
činností na Zemi  
a posvátnou náladu  
dětem člověka.

**Luna:** Chci od pra-mocností  
vyprosit odvahu a sílu  
a tomu hledajícímu  
vložit je do hlubin srdce;  
aby ho důvěra  
k jeho vlastnímu Já  
mohla doprovázet  
cestou života.  
Nechť pak v sobě samém  
cítí jistotu.  
Nechť z okamžiků pěstuje  
uzrálé plody  
a vyláká z nich semena  
pro věčnosti.

**Maria:** S vámi, mé sestry,  
spojena k šlechetnému dílu,  
věc vytoužená  
se mi podaří.  
Proniká volání  
těžce zkoušeného  
v náš světelný svět.  
(*Jan se objevuje.*)

**Jan:** Ó Marie, to jsi ty!  
Mé vlastní utrpení  
bohaté mi přineslo ovoce.  
Vytrhlo mě z přeludu,  
jehož jsem napřed ze sebe stvořil  
a který mě pak držel chyceného.  
Své bolesti za to vděčím,  
že duševními cestami  
jsem se mohl dostat k tobě.

**Maria:** Jaká byla ta cesta,  
která tě sem přivedla?



**Jan:**

Cítil jsem, že unikám  
poutům smyslovým.  
Můj pohled potom byl  
osvobozen od oněch mezí  
svírajících mu přítomnou chvíli.  
Mohl jsem vidět něco jiného  
v životě člověka,  
než co ukazuje okamžik  
v nejužším okruhu.  
Capesia, jehož mi vidění smyslové  
ukazovalo ve starších letech,  
toho mi duch postavil  
před duši jako mladíka,  
kdy plný nadějných snů  
teprve vstříc jde životu,  
který mu vždy znovu přinášel  
zástupy věrných posluchačů.  
A Strader, jenž dosud mlád  
stojí v pozemském bytí,  
sotva odrostlý životu v klášteře,  
toho jsem mohl vidět tak,  
jakým by jednou musel být,  
kdyby ten svůj cíl  
sledoval takovým způsobem,  
jak si to doposud myslel.  
A jen lidé, kteří už na Zemi  
jsou naplnění duchem,  
ti nezměnění se jeví  
v oblasti duchové.  
Pozemskou tvářnost si ponechali  
otec Felix a matka Felicie,  
když spatřilo je oko mého ducha.  
A pak mi prokázali moji vůdcové  
svou přízeň a promluvili  
o darech, jichž se mi dostane,  
budu-li moci dosáhnout  
vznešených výšin vědění.  
A viděl jsem ještě mnohé  
svými duchovními orgány,  
co svým omezeným způsobem  
mně nejprve ukázaly smysly.  
A zjasňující světlo úsudku  
zasvitlo v mém světě novém.  
Avšak bylo-li to jen šereňí snové,  
či mě již duchová skutečnost obklopila,  
to jsem ještě nedovedl rozhodnout.  
Zda mé duchovní zření  
bylo dotčeno jinými věcmi,  
nebo jen svou vlastní bytostí  
jsem si rozšířil ve svět,  
to jsem nevěděl.

A pak ses objevila ty sama.  
Ne však jakou jsi v tomto čase,  
ani jakou tě viděla minulost,  
já jsem tě spatřil takovou,  
jak věčně nacházíš se v duchu.  
Tvá bytost nebyla lidská;  
mohl jsem ve tvé duši  
jasně rozeznat ducha.  
A ten nečinil, co člověk  
ve smyslovém těle činí.  
Ten jednal jako duch,  
který chce uskutečnit díla  
zakořeněna ve věčnostech.  
A teprve, když před tebou  
smím nyní v duchu stát,  
rozsvěcuje se mi plné světlo.  
Už smyslový můj pohled  
uchopil v tobě skutečnost tak pevně,  
že také zde v říši duchů  
je pro mě jistotou:  
není přede mnou čarovný obraz,  
ale bytost pravdivá,  
v níž jsem tě potkal tam,  
v níž smím se s tebou setkat zde.

**Teodora:** *(se zjevuje):* Nutí mě to mluvit.  
Z tvého čela, Marie,  
vystupuje světelná zář.  
Ta zář nabývá tvarů.  
Stává se podobou lidskou.  
Je to duchaplný muž.  
A shromažďují se kolem něj lidé.  
Nahlížím v dobu dávno minulou.  
A onen zbožný muž  
z tvé hlavy vystupující  
vyzařuje ze svých očí  
nejčistší duševní klid,  
a vroucnost jemně doutná  
z jeho ušlechtilých rysů.  
Před ním spatřuje mé oko  
ženu oddaně naslouchající  
slovům, která vystupují  
z úst tohoto muže.  
Ta slova slyším,  
a znějí takto:  
Ke svým bohům  
vzhlíželi jste v úctě.  
Miluji tyto bohy,  
jako vy sami je milujete.  
Vašemu myšlení darovali sílu,  
do vašich srdcí vsadili odvahu.

Jejich dary však pocházejí  
z duchové bytosti vyšší.

-----  
Vidím, jakou to vzbudilo divokost,  
co onen muž řekl těm lidem.  
Výkřiky mohu slyšet:  
Zabte ho, ten chce nám uloupit,  
co nám dali bohové.  
Muž mluví klidně dál.  
Mluví o Bohu-člověku,  
který sestoupil k Zemi  
a zvítězil nad smrtí.  
O Kristovi mluví.  
A jak takto mluví dál,  
mírní se ty duše,  
jen jedno pohanské srdce vzdoruje.  
A tomu muži pomstu přísahá.  
Mohu to srdce poznat;  
v tom dítěti to zase bije,  
které se vine k tvému boku.  
Jemu posel Kristův říká:  
Nechce tomu tvůj osud,  
v tomto životě se ke mně blížit,  
ale já budu trpělivě čekat;  
tvá cesta přec tě ke mně povede.  
Žena, před tím mužem stojící,  
padá k jeho nohám;  
cítí se proměněna.  
Jedna duše k Bohu-člověku se modlí;  
jedno srdce miluje Božího posla.  
(*Jan klesá na kolena před Marií.*)

**Maria:**

Jane, to co ti svítá,  
máš probudit k plnému vědomí.  
Paměť se v tobě právě probíla  
ze smyslových pout.  
Tys mě pociťoval  
a vyciťoval sebe,  
jak jsme byli spojeni  
v předešlém pozemském životě.  
Žena, o níž ta moudrá mluvila,  
tys to byl sám.  
Tak jsi mně ležel u nohou,  
když tenkrát jako posel Kristův  
jsem přišla k tvému kmenu.  
Co v zasvěcených místech Hybernie  
mně bylo svěřeno o tomto Bohu,  
který přebýval v člověku  
a zvítězil nad mocnostmi smrti,  
to jsem směla přinést národům,

v nichž ještě žila duše,  
která silnému Odinovi  
přinášela radostné oběti  
a se smutkem musela myslet  
na světlého Baldera.  
Tebe od prvního dne,  
kdy mě tvůj smyslový zrak  
uviděl v tomto životě,  
táhla ke mně síla,  
jež ti tenkrát vyrostla z onoho poselství.  
A protože mocně působila  
a přesto nám oběma zůstala nevědomou,  
vetkala nám do našeho bytí  
strasti, jimiž jsme se probíjeli.  
Ale v samotných strastech byla síla  
vésti nás do duchových říší,  
kde jsme se opravdu poznali.  
Nadmíru vystoupila tvá bolest  
přítomností těch mnoha lidí.  
Jsi s nimi spojen osudovou mocí.  
Tak mohlo zjevení jejich bytosti  
tvým srdcem tak silně otřást.  
Karma je shromáždila teď kolem tebe,  
aby v tobě probudila sílu,  
jež tvému životu pomohla kupředu.  
A tato síla tě protřásla,  
žes mohl osvobozen od těla  
vystoupit do duchových světů.  
Ty, jenž v bolestech jsi věrnost zachoval,  
stojíš mé duši nejbližší;  
proto jsem byla osudem zvolena,  
abych dokonala svěcení,  
jemuž vděčíš za duchové světlo.  
Ke zření tě probudili bratři  
chrámovou službu konající.  
Ale jen tehdy můžeš poznat,  
že to, co zříš, je pravdou,  
když shledáš se v duchové říši s někým,  
s nímž v hlubinách bytí jsi spojen  
již ve světech smyslových.  
Aby taková bytost mohla zde k tobě přijít,  
vyslali mě sem bratři před tebou.  
Byla to jedna z tvých nejtěžších zkoušek,  
když volaná jsem byla v tato místa.  
Prosila jsem svého vůdce, Benedicta,  
aby mi rozhrěšil  
záhadu mého života,  
která mi připadala ukrutná.  
A z jeho slov proudila blaženost,  
když mluvil o svém poslání a mém.  
Mluvil mi o duchu, k jehož službě

má být zasvěcena ve mně síla.  
Bylo mi při jeho slovech,  
jakoby v jednom okamžiku  
nejjasnější světlo duchovní  
mně zcela prozářilo duši  
a strast se proměnila  
v obšťastňující blaženost.  
A jediná jen myšlenka mi naplnila duši:  
On daroval mi světlo -  
ano, světlo, dávající mně sílu zření.  
Byla to vůle, žijící v této myšlence:  
sebe úplně odevzdat duchu  
a učinit se schopnou k oběti,  
jež by mě mohla k němu přiblížit.  
Ta myšlenka měla nejvyšší sílu.  
Poskytla duši křídla a mě vytrhla  
do této říše, v níž jsi mě našel.  
Ve chvíli, kdy jsem cítila sebe  
uvolněnou od smyslového těla,  
mohla jsem duchovní zrak obrátit k tobě.  
Neměla jsem před sebou jen Jana;  
viděla jsem ženu, která ve starých dobách  
mě následovala a svůj osud  
svázala těsně s osudem mým.  
Zde mi pak povstala duchovní pravda tebou,  
která již ve smyslových světech  
jsi se mnou spojený v nejhlubším bytí.  
Získala jsem duchovní jistotu  
a byla jsem uschopněna dáti ji tobě.  
K Benedictu posílajíc paprsek  
nejvyšší lásky, šla jsem před tebou.  
A tobě on propůjčil sílu  
následovat mě do duchových sfér.

**Benedictus:** (se objevuje)  
Když jste se našli  
zde v duchové oblasti,  
pak smím také já  
být zase po vašem boku.  
Mohl jsem vám propůjčit sílu,  
která vás sem dohnala,  
ale nemohl jsem vás  
já sám doprovázet.  
Tak tomu chce zákon,  
který musím poslouchat.  
Sami sebou jste si museli  
získat nejprve duchovní zrak,  
který zde na tomto místě  
vám činí viditelným také mne.  
Cesta duchovního putování

vám nyní teprve začala.  
Budete teď ve smyslovém bytí  
vybaveni novými silami,  
a s duchem, pro vás otevřeným,  
můžete sloužit vývoji lidí.  
Osud vás oba spojil,  
abyste společně rozvíjeli síly,  
jež musí sloužit dobrému tvoření.  
A při putování na duševní stezce  
sama moudrost vás už naučí,  
že věc nejvyšší se může vykonat,  
když duše, jež si propůjčily jistotu ducha,  
věrně se spojují k světové spáse.  
Duchovní vedení vás spojilo k poznání,  
nuž spojte se sami k duchovní činnosti.  
Mocnosti této říše vám mými ústy  
dávají tato slova síly:  
Tkající bytost světla září  
od člověka k člověku,  
k naplnění všeho světa pravdou.  
Požehnání lásky rozehřívá  
duši na druhé duši,  
k působení blaženosti všech světů.  
A poslové ducha snoubí  
blahodárná díla lidí  
se světovými cíli;  
a když obojí může zasnoubit  
člověk, který se nachází v člověku,  
pak teplem duše vyzáří světlo duchové.

(Opona.)

### MEZIHRA

*Předpokládá se, že to předešlé bylo představení, na němž byla přítomna Sofie, a že příštího dne ji zase navštívila její přítelkyně Estela. Následující rozmluva je v téže místnosti jako byla předehra.*

- Sofie:** Má milá Estelo, odpusť, že tě nechávám čekat, bylo nutné ještě něco obstarat u dětí.
- Estela:** Jsem už zase u tebe. Mám tě tak ráda, že po tobě vždy zatoužím, když mnou něco hluboce pohne.
- Sofie:** Ve mně vždycky najdeš přítelkyni, která může mít na tvých pocitech nejvřelejší účast.
- Estela:** Mně se tak přiblížili ti "Vydědění těla a duše". Může se ti zdát

dost podivné, když řeknu, že v některých okamžicích se mně to prodloužilo, jakoby se mi stavělo před duši vše, co jsem kdy mohla pozorovat z lidského trápení. S největší uměleckou silou se v tom díle nejen znázorňuje, co se dá u tolika lidí zastihnout ze zevního neštěstí, nýbrž s obdivuhodnou prozíravostí se poukazuje na nejhlubší bolesti duše.

**Sofie:** O uměleckém díle se ovšem nemůže tvořit nějaká správná představa, když se vyslechne jen jeho obsah; přesto však by mně bylo milé, kdybys mi chtěla sdělit něco z toho, co tě tak velice vzrušuje.

**Estela:** Člověk se tu setkává s divukrásnou stavbou. Umělec chce ukázat, jak jistý mladý malíř ztrácí všechnu chuť k tvoření, protože začíná pochybovat o lásce k jedné ženě. Ta mu dodávala sílu k vyvinutí všech jeho nadějných vloh. V ní z nejčistšího nadšení pro jeho umění vznikla nejkrásnější obětní láska. A této lásce mohl děkovat, že ve svém oboru prožíval plné rozvíjení svých sil. Jakoby rozkvétal na slunci své dobrodinky. Z jeho vděčnosti se pak častým stykem s touto ženou vyvinula k ní vášnivá láska. Následkem toho opomíjel stále víc ubohou bytost, která mu byla věrně oddaná a která nakonec z lítosti zemřela, neboť si musela říci, že srdce milovaného muže je pro ni ztraceno. Když on uslyšel o její smrti, ani se ho ta zpráva nějak zvlášť nedotkla, protože jeho city patřily jedině jeho dobrodince. Musel však neustále víc nabývat přesvědčení, že její ušlechtilé přátelské city nedovedly by se změnit ve vášnivou lásku. To mu vypudilo z jeho duše všechnu radost z tvoření. Ve svém vnitřním životě se cítil stále osamělejší. V tomto životním stavu mu také zase přišla na mysl jeho ubohá opuštěná bytost. A z nadějného člověka se stala životní zřícenina. Bez výhledu na nějaký světlý bod úplně chřadl. - To všechno je provedeno s největší dramatickou živostí.

**Sofie:** Mohu si představit, jak mocně působilo toto představení na mou milou Estelu, která už ve svém mládí tak nesmírně trpěla, když se jí dostal před oči osud lidí zahnaných těžkými životními konflikty do hořké duševní bídy.

**Estela:** Má milá Sofie, v tomto směru mi nerozumíš. Umím přece rozeznávat mezi uměleckým dílem a skutečností. A znamenalo by to neposuzovat umělecké dílo samo ze sebe, kdyby někdo chtěl do úsudku vnášet pocity, jaké chová k vytvořeným událostem v životě. Co mnou tak hluboce otřásl je tentokrát skutečně jen dokonalé umělecké ztvárnění hluboké životní otázky. A zase jsem mohla úplně jasně poznat, jak umění může vystoupit k své výši jen tehdy, když se opírá o plný život. Jakmile se od něj odkloní, stávají se jeho díla nepravdivými.

- Sofie:** Mohu ti úplně rozumět, když tak mluvíš. Vždy jsem obdivovala umělce dosahující dokonalého znázornění toho, co nazýváš životní pravdou. A věřím, že právě v dnešní době v tom mnohý umělec dospěl k mistrovství. Jenže právě ty nejvyšší výkony na tomto poli zanechávají v mé duši jistou nevolnost. Dlouho jsem si to neuměla vysvětlit. Až jednoho dne se mi dostalo světla, které mi přineslo odpověď.
- Estela:** Chceš patrně říci, že tvůj světový názor tě odvedl od oceňování tak zvaného umění skutečnosti.
- Sofie:** Milá Estelo, o mém světovém názoru dnes raději nemluvmé. Sama dobře víš, že právě zmíněný pocit byl ve mně už dlouho, dříve než jsem vůbec něco věděla z toho, co nazýváš mým světovým názorem. A nepociťuji tak jen v umění, které chce být realistické, ale podobný pocit vytvářejí ve mně také jiné směry. Zvláště to ve mně vystupuje tehdy, když pozoruji, co bych mohla nazvat ve vyšším smyslu nepravdivostí určitých uměleckých děl.
- Estela:** V tom tě následovat opravdu nemohu.
- Sofie:** Uvaž, má milá Estelo, že živé pojmání pravdivé skutečnosti musí vyvolat pocit jisté chudoby takového uměleckého díla, neboť je přece jisté, že i ten největší umělec musí před plnou přírodou zůstat jen břídilem. Alespoň mně nemůže ani dokonalé umělecké napodobení dát to, za co vděčím třeba zjevům krajiny nebo lidské tváře.
- Estela:** To je ale přece v povaze věci a nedá se to změnit.
- Sofie:** Dalo by se to změnit, kdyby si jen lidé chtěli ujasnit jedno. Mohou si totiž říci, že je něčím nesmyslným tvořit lidskými duševními silami ještě jednou to, co vyšší mocnosti před námi rozprostírají jako nejpravdivější umělecké dílo. Avšak tytéž mocnosti vložily člověku do duše úsilí, aby se na stvořitelském díle jistou měrou v práci pokračovalo, aby se dalo světu, co tyto mocnosti ještě samy před smysly nestavějí. Ve všem, co může stvořit člověk, nechaly stvořitelské síly přírodu nedokončenou. Proč by tedy měl její dokonalost v nedokonalé podobě napodobovat, když může přece její nedokonalost proměnit v dokonalost. Myslí si toto tvrzení přeměněno v elementární cit, a budeš si také moci utvořit představu, proč pocítuji nevolnost u tak mnohého, co nazýváš uměním. Vnímání nedokonalé reprodukce smyslové skutečnosti musí vyvolávat nevolnost, kdežto nejnedokonalejší znázornění toho, co se skrývá za zevním pozorováním, může být zjevením.
- Estela:** Ty vlastně mluvíš o něčem, co nikde není. Vždyť o pouhou reprodukci přírody neusiluje žádný opravdový umělec.



- Sofie:** Ale nedokonalost mnoha uměleckých výtvorů je právě v tom, že totiž tvořivá činnost vede sama sebou z přírody ven, a že umělec neví, jak to vyhlíží, co nespadá do smyslového pozorování.
- Estela:** Nevidím pro nás žádnou možnost dospět v tomto bodě k oboustrannému porozumění. Je vskutku trpké vidět nejmilejší přítelkyni jít v nejdůležitějších duševních otázkách cestami, které se od vlastních tolik odchyľují. Přesto doufám v lepší časy pro naše přátelství.
- Sofie:** Měli bychom umět v tomto bodě přijímat, co nám přináší život.
- Estela:** Nashledanou, milá Sofie.
- Sofie:** Nashledanou, moje dobrá Estelo.

*(Opona.)*

### **OSMÝ OBRAZ**

*Tatáž místnost jako pro obraz první. Jan, Maria, Capesius, Strader.*

- Jan:** *(u malířského stojanu, u něhož sedí také Capesius a Maria)*  
 To byly už poslední tahy štětcem;  
 svou práci mohu mít za skončenou.  
 Bylo mně mimořádně milé,  
 že jsem směl právě vaši bytost  
 probádat svým uměním.
- Capesius:** Ten obraz je mi vskutku zázrakem.  
 A ještě větším  
 je mi jeho tvůrce.  
 Proměna, která se stala ve vás,  
 ta přirovnat se nedá k ničemu,  
 co lidé mého druhu  
 až dosud měli za možné.  
 Jen tehdy se v ní může věřit,  
 když tu víru žádá, co jsem viděl sám.  
 Spatřil jsem vás poprvé před třemi lety  
 směl jsem tenkrát vstoupit v onen kruh,  
 v němž jste se pozvedl k své výši.  
 V té době jste byl ustaraný člověk;  
 jevilo se to každému pohledu do vaší tváře.  
 Ve vašem kruhu poslouchal jsem řeč  
 a měl jsem k ní připojit slova,  
 která se mi z duše jenom těžce drala.  
 Mluvil jsem v takové náladě,  
 v níž jinak člověk na sebe jen myslí.  
 Přesto se můj pohled stále vracel

k onomu strastí stíženému malíři  
sedícímu v koutě a mlčícímu.  
Ale ten mlčel a přemítal  
zcela ojedinělým způsobem.  
Málem by se o něm mohlo věřit,  
že neslyšel ani jediné z těch slov,  
která se vedle něho mluvila.  
Zármutek, jemuž se podával,  
zdál se mít život sám pro sebe.  
Bylo to, jakoby ten člověk neslyšel,  
spíš jakoby sluch měl zármutek sám.  
Snad by nebylo nevhodné říci,  
že tímto zármutkem byl zcela posedlý.  
Brzy po tom dnu jsem vás zase potkal;  
a už tehdy jste byl jako vyměněný.  
Blaženost zářila vám z očí  
a ve vaší bytosti ožila síla;  
ušlechtilé zanícení znělo z vašich slov.  
Vyslovil jste mi tenkrát přání,  
jemuž jsem se vskutku podivil.  
Chtěl jste se stát mým žákem.  
A skutečně jste se po tři léta  
s horlivostí zahloubával do všeho,  
co je mi třeba říci o průběhu světa.-  
Protože jsme se sblížovali stále víc,  
prožíval jsem záhady vašeho umění.  
A každý z vašich obrazů byl novým zázrakem.  
(*Mezitím vstoupil Strader.*)  
Mé myšlení mělo dřív málo sklonu  
pozvednout se v světy odcizené smyslům.  
Pochybovat o nich, to mi bylo vzdálené.  
Badatelsky se jim blížit  
pokládal jsem za opovážlivost.  
A nyní musím doznat,  
že jste mě přivedl k jinému mínění.  
Často vás slyším opakovat,  
že vděčíte za umělecké tvoření  
jedině onomu daru, jímž vědomě  
vnímáte ve světech jiných,  
a že nic nemůžete vložit  
do svých uměleckých děl  
co napřed nespatriil jste v duchu.  
Vidím na vašich dílech,  
jak duch se jeví účinně.

**Strader:** Ještě nikdy jsem vás nechápal tak málo.  
Vždyť tak živě se duch projevoval  
přece v každém umělci.  
Čím se vlastně odlišuje  
Thomasius od jiných mistrů?

**Capesius:** Nikdy jsem nepochyboval o tom,  
že duch se v člověku projevuje účinně;  
jenže jinak mu zůstává  
bytost toho ducha nevědomá.  
Tvoří z určitého ducha,  
ale sám jemu nerozumí.  
Thomasius však tvoří ve smyslovém bytí,  
co může v duchu spatřit vědomě.  
A vždy znovu se mi přiznával,  
že pro jeho způsob jiné tvoření je nemožné.

**Strader:** Thomasius je pro mě hoden obdivu;  
a upřímně doznávám,  
že v jeho obraze se mi Capesius,  
o němž jsem věřil, že ho znám,  
vskutku teprve úplně zjevuje.  
Domníval jsem se, jak ho znám;  
umělecké dílo mně však jasně ukazuje,  
jak málo jsem o něm věděl.

**Maria:** Jak můžete jen, milý doktore,  
velikost díla tolik obdivovat  
a přesto popírat velikost jeho zřídla?

**Strader:** Co má společného obdiv,  
který přináším tomuto umělci,  
s vírou v jeho duchovní zření?

**Maria:** Je možné splácet dílo pochvalou,  
i když víra v jeho zřídlo chybí.  
Ale tentokrát by se neobdivovalo nic,  
kdyby umělec nenastoupil cestu,  
která ho přiváděla k duchu.

**Strader:** Nemělo by se přece říkat,  
že odevzdat se duchu značí  
poznáním jej proniknout.  
V umělci tvoří duchová síla,  
jak tvoří ve stromu anebo v kameni.  
Strom se však sám poznati nemůže,  
to může jen, kdo ten strom pozoruje.  
Umělec žije ve svém díle  
a ne v duchovní zkušenosti.  
Když ale k vašemu obrazu  
se nyní obrátí můj zrak,  
na vše zapomínám, co láká myslitele.  
Z těch očí, ač jenom malovaných,  
mého přítele duševní síla svítí.  
Na tomto čele žije  
badatelovo zamyšlení  
a ušlechtilé teplo jeho slov

září ze všech barevných tónů,  
jimiž tento váš štětec  
vyřešil onu záhadu.  
Ó tyto barvy, jsou přece ploché  
a přesto takovými nejsou.  
Jakoby jen byly viditelné proto,  
aby se mi staly neviditelnými.  
A tyto tvary,  
jevící se jako dílo barev,  
promlouvají o duchovém tkaní,  
o tak mnohém promlouvají,  
čím samy sebou nejsou.  
Kde to je, o čem ty tvary mluví?  
Na plátně to přece nemůže být;  
vždyť zde jsou jenom bezduché barvy.  
Tak potom v Capesiovi to je?  
Proč nemohu to na něm spatřit?  
Thomasie, vy jste maloval,  
aby se to malované samo sebou  
zrušilo v tom okamžiku,  
jakmile to chce pohled uchopit.  
K čemu mě ten obraz žene,  
sám pochopit nemohu.  
Co chce mnou uchopeno být?  
Co mám vlastně hledat?  
To plátno bych měl prorazit,  
chci-li najít, co hledat mám.  
Kde uchopím, co tento obraz  
vyzařuje do mé duše?  
Musím to mít.  
Ó, já ošálený muž.  
Jakoby mě okouzila strašidla!  
Neviditelné strašidlo;  
a moje bezmocnost,  
ta nemůže je spatřit.  
Thomasie, vy malujete strašidla  
a kouzlíte je do svých obrazů;  
lákají, aby je člověk hledal,  
ale najít se nedají.  
- - - Ó, jak ukrutné jsou vaše obrazy!

**Capesius:** Můj příteli, v tomto okamžiku  
jste úplně ztratil klid myslitele.  
Považte jen, že kdyby strašidlo  
mluvilo z tohoto obrazu,  
tím strašidlem musel bych být já.

**Strader:** Ach promiňte mi, příteli,  
byla to jen slabost ...

**Capesius:** Ó mluvte jenom v dobrém

o tomto okamžiku!  
Jako byste se sám sobě ztratil,  
tak se zdálo. Vy jste však byl  
povznesen nad svoji vlastní bytost.  
Vedlo se vám, jako i mně tak často.  
Člověk sebesilněji se může v těchto chvílích  
cítit vyzbrojen svým myšlením,  
a přesto jen si sám sobě dokázal,  
že je uchopen jakousi mocí,  
která nemůže mít původ  
ve smyslovém vědění a rozumu.  
Kdo přidružil obrazu takovou moc?  
Co na tom obraze prožívám,  
nazval bych pro sebe symbolem.  
Učilo mě to poznávat svou duši,  
jak předtím nebylo mi možné.  
A přesvědčivé to bylo sebepoznání.  
Jan Thomasius mě probádal,  
neboť si přivlastnil sílu  
svým zvláštním zřením v duchu  
proniknout smyslovým zdáním  
k pravé duchové bytosti.  
Tak vidím ta stará slova moudrosti  
"poznávej sám sebe" ve světle novém.  
Aby člověk poznal, čím vlastně je,  
musí v sobě nejprve najít sílu,  
která se může jako pravý duch  
před ním samotným ukrývat.

**Maria:** Musí, aby našel sám sebe,  
nejprve rozvíjet sílu,  
jež může vniknout do vlastní bytosti.  
Vpravdě říkají ta moudrá slova:  
vyvíjej se, abys viděl.

**Strader:** Chce-li se Thomasiovi přiznat,  
že získal poznání bytosti,  
sídlicí neviditelně ve vás,  
rozvíjením svého ducha,  
tak se tím přece říká,  
že na každém životním stupni  
je poznání jiné.

**Capesius:** To chtěl bych právě tvrdit.

**Strader:** Kdyby se takto měla ta věc,  
pak všechno myšlení by bylo marné  
a vědění jen blouzněním by bylo.

-----  
Ó, ponechte mě samotného.

- Capesius:** Já ho doprovodím (*odcházejí.*)
- Maria:** Capesius je duchovnímu vědění mnohem blíží, než si sám myslí. A Strader těžce trpí. Po čem horoucně touží jeho duše, jeho duch nemůže najít.
- Jan:** Před mým duchovním okem byla bytost obou těch mužů už tehdy, když jsem směl učinit první krok do duševní říše. Capesia jsem viděl jako mladíka a Stradera zas v letech, k nimž ještě dlouho nedospěl. Capesius se jevil jako mladý květ, jenž mnoho ukryvá, co tento život nedá uzrát ve smyslovém bytí. Táhlo mě to k jeho bytosti. U jeho duševnosti jsem mohl nejprve nahlédnout do bytostného jádra lidského, jak vlastnosti tohoto života samo sebou se ověřují jako následky pozemského bytí jiného. Viděl jsem zápasy, jež probojoval a které z jiných životů mu utvořily toto jeho přítomné bytí. A i když jsem jeho již prožitý život nemohl ještě dostat před svou duši: viděl jsem přesto v jeho svérázu, co nemůže pocházet z přítomnosti. Tak v obraze jsem znovu mohl podat, co vládne v jeho duševním základu. Můj štětec byl vedený silami, které Capesius rozvíjí z dřívějších pozemských životů. A když jsem mu tak odkryl jeho zvláštnosti, pak vykonal můj obraz službu, kterou jsem pro něj zamýšlel. Jako umělecké dílo jej nijak zvlášť necením.
- Maria:** Dál bude působit v té duši, které cestu ukázal do oblasti ducha.

*(Opona padá, zatímco Maria a Jan jsou ještě v místnosti.)*

## **DEVÁTÝ OBRAZ**

*Tatáž krajina jako v obraze druhém. Jan; později Maria.*

*(Ze skal a pramenů zní: Ó člověče, proživej se!)*

Jan:

Ó člověče, proživej se!  
Dlouhé tři roky jsem hledal  
okřídlenou odvahou duševní sílu  
dávající zapravdu slovům  
jimiž osvobozující se člověk může vítězit,  
a sebe přemáhající může najít svobodu:  
Ó člověče, proživej se!  
*(Ze skal a pramenů zní: Ó člověče, proživej se!)*  
Jen tiše cítěna se ohlašuje  
mému duchovnímu sluchu.  
Ukrývá v sobě naději,  
že vzrůstajíc povede lidského ducha  
z těsného bytí do dálek světů,  
tak jako tajemně se šíří  
docela maličké semeno  
v hrdé tělo obrovského dubu. - -  
Duch může v sobě oživit,  
co tká ve vzduchu a ve vodě  
a zemskou půdu co zpevňuje.  
Člověk může uchopit,  
co v živlech i duších  
a bytostech duchových,  
v běhu časů a ve věčnosti  
se zmocnilo jsoucna.  
Celá podstata světů  
žije v životě duše,  
když je v duchu zakořeněna síla  
dávající zapravdu oněm slovům:  
Ó člověče, proživej se!  
*(Ze skal a pramenů zní: Ó člověče, proživej se!)*  
Cítím - jak to zní v mé duši  
a hnutím svým propůjčuje sílu.  
Světlo ve mně ožívá,  
rozjasnění mluví kolem mě,  
klíčí ve mně světlo duševní,  
tvoří ve mně světový jas:  
Ó člověče, proživej se!  
*(Ze skal a pramenů zní: Ó člověče, proživej se!)*  
Všude se nacházím v bezpečí,  
kam mě doprovází síla těch slov.  
Bude mi svítit v temnotě smyslů  
a udrží mě v duchových výšinách.  
Naplní mě duševním bytím  
všemi posloupnostmi časů.  
Cítím v sobě světové jsoucno  
a najít se musím ve všech světech.  
Dívám se na svou duševní bytost  
vlastní svou silou v sobě oživenou.  
Spočívám v sobě samém.  
Pohlížím ke skalám a pramenům;

promlouvají vlastní řečí mé duše.  
Opět se nacházím v bytosti,  
kterou jsem přivedl do hořké bídy.  
Z ní volám k sobě samému:  
"Musíš mě zase najít  
a umírnit mé bolesti."  
Duchové světlo mně dodá síly  
k prožívání cizí bytosti v mé vlastní.  
Ó slova plná naděje,  
přivádíte mi sílu ze všech světů:  
Ó člověče, proživej se!  
*(Ze skal a pramenů zní: Ó člověče, proživej se!)*  
Dáváte mi pocítit mou slabost  
a stavíte mě k vysokým božským cílům;  
a já blaženě cítím  
vysokého cíle tvořivou moc  
ve svém slabém člověku Země.  
A ze mne samého se má zjevit,  
k čemu je ve mně ukrytý zárodek.  
Chci se odevzdat světu  
životem své vlastní bytosti.  
Těch slov zprvu jen tiše mi znějících  
chci pociťovat veškeru moc;  
mají mi být jak oživující oheň  
v mých duševních silách,  
na mých duchovních cestách.  
Cítím jak proniká mé myšlení  
v hluboce skryté základy světů;  
a jak světlem svým je prozařuje.  
Tak působí klíčivá síla těch slov:  
Ó člověče, proživej se!  
*(Z pramenů a skal: Ó člověče, proživej se!)*  
Z jasných výšin mi svítí bytost,  
cítím, že mám křídla,  
abych se k ní povznesl.  
Chci sám sebe osvobodit  
jak všechny bytosti, jež sebe přemohly.  
*(Z pramenů a skal: Ó člověče, proživej se!)*  
Dívám se na onu bytost,  
v budoucích dobách chci se jí rovnat.  
Duch ve mně se osvobodí  
tebou, vznešený cíli.  
Tebe chci následovat.  
*(Maria přichází.)*  
Duševní oko mně probudily  
duchové bytosti, které mě přijaly.  
A při pohledu do duchových světů  
ve svém Já vycit'uji sílu:  
Ó člověče, proživej se!  
*(Z pramenů a skal: Ó člověče, proživej se!)*  
Ó má přítelkyně, ty jsi zde!



- Maria:** Má duše mě sem hnala.  
Mohla jsem spatřit tvou hvězdu.  
Září v plné síle.
- Jan:** Mohu tu sílu v sobě prožívat.
- Maria:** Jsme spolu spojeni tak těsně,  
že život tvé duše září  
svým světlem do duše mé.
- Jan:** Ó Marie, uvědomuješ si tedy,  
co se mi právě zjevilo?  
První pevnou důvěru člověka  
jsem získal, bytostnou jistotu.  
Cítím již oněch slov sílu,  
která mě všude může vést:  
Ó člověče, proživej se!  
(*Ze skal a pramenů: Ó člověče, proživej se!*)

(*Opona padá.*)

### **DESÁTÝ OBRAZ**

*Meditační místnost. Jan, Theodosius, Benedictus. Lucifer a Ahriman.*

- Theodosius:** V sobě můžeš prožívat všechny světy.  
Proživej mě tedy jako světovou moc lásky.  
Bytost, mnou prosvětlena,  
cítí zvýšenou sílu svého bytí,  
obšťastněně se oddává bytostem druhým.  
Tak v radosti ze vzniku tkám stavbu světa.  
Není žádného bytí bez mojí síly,  
žádná bytost nemůže žít beze mne.
- Jan:** Tak vstupuješ, oblažiteli světa,  
před mé duševní oko!  
Zřím-li tě jako plod sebepožívání,  
žene mě duchovou silou radost k tvoření! -  
V chrámě ses ukázal mému duchovnímu oku;  
ale tenkrát nemohl jsem ještě vědět,  
zjevuje-li se mi sen anebo pravda.  
Nyní mně byly odňaty pásky  
zakrývající mi světlo ducha.  
Poznati mohu, že skutečně jsi.  
Chci tvoji bytost  
zjeviti ve svých činech,  
tebou nechť přinášejí spásu.  
A poděkovat musím Benedictovi.  
Moudrostí mi propůjčil sílu  
vést duchovní zrak do tvého světa.

**Theodosius:** Pociťuj mě v hlubinách své duše  
a vnášej moji sílu do všech světů.  
Ve službách lásky prožiješ blaženost.

**Jan:** Cítím hřejivé světlo tvé blízkosti,  
cítím jak ve mně vzniká tvořivá moc.  
(*Theodosius zmizí.*)  
Je pryč,  
ale zase mi přijde  
a dá mi sílu z pramenů lásky.  
Jenom na čas může zmizet jeho světlo;  
potom žije dál ve vlastním bytí.  
Sobě samému se mohu ponechat,  
prožívám-li v sobě bytost ducha lásky.  
Jím povznesen se mohu cítit,  
nechť skrze mne se zjevuje.  
(*Stává se nejistým, což se znenáhla vyjadřuje v jeho  
posuncích.*)

Ale jak se to cítím - - - - -  
zdá se, že duchovně se mi blíží bytost.  
Od kdy jsem byl shledán  
hoden duchovního zření,  
takto pociťuji vždy,  
když mě chtějí uchopit zlé moci.  
Ale ať by přišlo cokoliv,  
mám sílu postavit se na odpor.  
Mohu se prožívat sám v sobě;  
a síla těch slov je nepřemožitelná.  
Nyní však prožívám nejsilnější odpor;  
jistě to musí být nejhorší nepřítel --  
nechť přijde, mě najde připraveného.

-----  
Nepříteli dobra, ty musíš to být sám;  
mohu tě cítit podle tvé velké síly.  
Vím, že chceš rozdrtit,  
co se vytrhuje z tvé vlády.  
Chci v sobě zesílit moc,  
na níž se ty podílet nemůžeš.  
(*Objevuje se Benedictus.*)

**Jan:** Ó - - Benedicte,  
prameni mého nového žití.  
Ne, to není možné! - -  
Ty nemůžeš - ty sám to nesmíš být!  
Šalebným jsi pouze obrazem.  
Ó vzchopte se, mé dobré síly duše;  
rozdrťte mi ten blud,  
který mne míní ošálit.

**Benedictus:** Otaž se své duše, může-li cítit,  
čím jí po léta byla má blízkost;

mnou vyrostly ti plody moudrosti.  
Jen ty ti mohou dále pomoci  
a v oblastech ducha dát omyl do klatby.  
V sobě proživej mě.  
Ale chceš-li kráčet dál,  
tak musíš nastoupit cestu,  
která tě povede k mému chrámu.  
Má-li má moudrost nadále ti svítit,  
tu musí vytékat z onoho místa,  
kde působím sjednocen se svými bratry.  
Dal jsem ti sílu pravdy.  
Sama zanítí-li se v tobě moc jejího ohně,  
pak cestu tam ty musíš najít.  
(*Odchází.*)

**Jan:** Ó - on mě opouští.  
Zdali jsem nyní odvrátil prelud - -  
nebo mě skutečnost opustila - - -  
jak jen to mohu rozhodnout?  
-----

Ale cítím se v sobě posilněn.  
Nebyl to klam, on sám to byl,  
Benedicte, prožívám tě v sobě.  
Propůjčils mně síly, které  
dále žijící mi mají v mém Já  
oddělovat omyl od pravdy.  
A přece - byl jsem oddán bludu.  
Tvoji blízkost jsem cítil v hrůze  
a mohl jsem tě považovat za klam,  
když přede mnou jsi stál.  
(*Theodosius se zase objevuje.*)

**Theodosius:** Osvobodíš se od blouznění,  
naplníš-li se mými silami.  
Ke mně provázet tě mohl Benedictus,  
ale teď tě musí vést tvá vlastní moudrost.  
Prožíváš-li jen to, co on do tebe vložil,  
potom nemůžeš prožívat sám sebe.  
Svobodně usiluj ke světlym výšinám;  
a k tomu úsilí přijímej mou sílu.  
(*Zmizí.*)

**Jan:** Jak nádherně tvá slova znějí;  
musím je prožívat sám v sobě.  
Účinně mě osvobozují od bludu,  
když zcela mou bytost naplňují.  
-----  
Tak působte mi dál v hlubinách duše,  
vznešeně krásná slova!  
Můžete jen z chrámu pocházet,  
neboť je řekl Benedictův bratr.

Cítím už, jak z mého nitra vystupují.

-----

Zníť budou ze mě samotného  
a tak jim řádně porozumím.  
Duchu, který žiješ v nitru mém,  
vystup mi ze své skrytosti  
a ukaž se v pravdivé podstatě.  
Už cítím, jak se přibližuješ.  
Zjevit se mi musíš.  
(*Objevuje se Lucifer a Ahriman.*)

**Lucifer:** Ó člověče, poznávej mě,  
ó člověče, pociťuj se;  
vyprostil ses  
z duchovního vedení  
a uprchl jsi  
do volných říší Země.  
Hledals vlastní bytost  
v pozemském zmatku.  
Najít sám sebe  
bylo ti odměnou.  
Užij té odměny.  
V duchovní odvaze  
sám sebe uchovej.  
V dálné říši výšin  
nalezneš cizí bytost;  
ta tě připoutá  
k lidskému osudu,  
i bude tě utiskovat.  
Ó člověče, pociťuj se,  
ó člověče, poznávej mě.

**Ahriman:** Ó člověče, poznávej se,  
ó člověče, pociťuj mě.  
Unikl jsi  
z duchovní temnoty.  
Našel jsi  
světlo Země.  
Saj tedy sílu pravdy  
z mé jistoty.  
Utvrzuj pevnou půdu.  
Můžeš ji také ztratit.  
Ve svém kolísání  
rozptyluješ sílu bytí.  
Můžeš promrhat  
ve světle výšin  
duchovní sílu.  
Můžeš v sobě rozpadnout.  
Ó člověče, pociťuj mě,  
ó člověče, poznávej se.  
(*Oba zmizí.*)

**Jan:** Ó co to bylo; ze mě vystoupil Lucifer  
a za ním následoval Ahriman!  
Prožívám jen nové blouznění,  
když pravdu si vřele vyprošuji?  
Benedictův bratr mi vyvolal síly  
působící jen bludy v lidských duších.  
*(To následující je jako hlas duchů z výšin:)*  
Tvé myšlenky stoupají  
v základy pradávného světa;  
co tě hnalo v duševním bludu,  
co v omylu tě udržovalo,  
zjev se ti ve světle duchovém,  
jehož plností  
lidé nahlízející  
v pravdě myslí!  
Jehož plností  
lidé usilující  
v lásce žijí.

*(Opona padá.)*

### **JEDENÁCTÝ OBRAZ**

*Chrám Slunce; nadpozemské, skryté mysterijní místo hierofantů.*

**Retardus:** *(před ním Capesius a Strader)*  
Dostali jste mě do trpké bídy.  
Úřad, který jsem já vám dal,  
špatně jste spravovali.  
Vyzývám vás před svůj soud.  
Capesie, tobě jsem dal vznešeného ducha,  
aby tak ideje lidského úsilí  
byly půvabným obsahem tvé řeči  
a mohly působit přesvědčivě.  
Tvou působnost jsem vedl v okruhy,  
v nichž jsi se setkal s Marií a Janem.  
Jejich náklonnost k duchovnímu zření  
měls potlačovat silou,  
kterou měla působit tvá slova.  
Místo toho sám ses jen odevzdal  
působení, jež vycházelo z nich.  
Tobě, Stradere, otevřel jsem cestu  
v bezpečné dráhy vědění.  
Přísným myšlením jsi měl zničit  
kouzelnou sílu duchovního zření.  
Chybí ti však jistota cítění.  
Síla myšlení se ti vyvinula tam,  
kde se ti nabídla příležitost k vítězství.  
Můj osud je těsně spjatý s vašimi činy.  
Vaším vlivem jsou oba hledači pravdy  
pro všechnu budoucnost mé říši ztraceni.

Ty duše musím vydati bratrům.

**Capesius:** Dobrým poslem jsem ti nemohl být nikdy.  
Dals mi sílu k znázornění lidského života.  
Mohl jsem vyprávět, čím jsou lidé  
v té či oné době nadšeni;  
ale nebylo mi možné  
slovům, vykreslujícím minulost,  
dát sílu, aby se duše naplnily docela.

**Strader:** Slabost, která mě musela přepadnout,  
je pouze obrazem tvé vlastní.  
Mohls mně darovat vědění,  
ale ne sílu k utišení celé touhy,  
jež v lidském srdci usiluje po pravdě.  
Vždy jsem musel ve svém nitru  
vycítovat ještě jiné síly.

**Retardus:** Vidíte účinky vaší slabosti.  
Blíží se již bratři s dušemi,  
v nichž mě budou překonávat.  
Jan a Maria následují svoji moc.  
*(Benedictus s Luciferem, Ahrimanem, za nimi Jan a Maria.*

*Pak*

*Theodosius, Romanus; duševní síly; Felix a Felicie Baldovi,  
druhá Maria; nakonec Teodora.)*

**Benedictus:** *(k Luciferovi):* Duše Jana a duše Marie  
nemají už prostoru pro slepou sílu;  
jsou pozvneseny k duchovému bytí.

**Lucifer:** Pak musím ty duše opustit.  
Moudrost, kterou si vydobily,  
dává jim síly vidět mě.  
Mám jen vládu nad dušemi,  
dokud mě vidět nemohou.  
Moc ve vývoji světa mi přisouzená  
zůstává však nedotčena.  
A jejich duše nemohu-li zkoušet,  
pak v duchu jim dá moje síla  
teprve uzrát nejkrásnějším plodům.

**Benedictus:** *(k Ahrimanovi):*  
Duše Jana a Duše Marie  
vyhladily v sobě temnotu omylu.  
Duchovní oko mají otevřené.

**Ahriman:** Jejich ducha se musím zřeknout.  
Budou se obracet ke světlu;  
nic mi však přesto nebrání  
obšťastnit ty duše zdáním.

Nebudou sice už věřit,  
že zdání je pravdou,  
ale budou moci vidět,  
jak pravdu to zdání zjevuje.

- Theodosius:** *(k druhé Marii):*  
Tvůj osud byl pevně svázán  
s vyšším životem tvé sestry.  
Mohl jsem jí dát světlo lásky,  
ale nikoliv té lásky teplo,  
dokud jsi chtěla setrvávat v tom,  
aby v tobě vznikala tvá šlechtnost  
jen z temného cítění,  
a neusilovalas jasně ji vidět  
v plném světle moudrosti.  
Do podstaty temných pudů  
vliv chrámu více nesahá,  
i když dobro chtějí působit.
- Druhá Maria:** Musím uznat, že šlechtnost  
jen ve světle může být lékem,  
a obracím se tedy k chrámu.  
V budoucnu nechť neubírají mé city  
světlu lásky jeho účinek.
- Theodosius:** Svým náhledem mi dáváš sílu  
duševnímu světlu Marie razit cestu do světa.  
Světlo vždy muselo ztratit sílu  
u duší tvého dřívějšího druhu,  
které světlo nechtějí spojovat s láskou.
- Jan:** *(k druhé Marii):*  
V tobě spatřuji druh duševnosti  
ovládající mě i v mém nitru vlastním;  
cestu k tvé vznešenější sestře  
ani já nemohl jsem najít,  
dokud ve mně teplo lásky  
zůstávalo vzdálené od jejího světla.  
Oběť, kterou ty přinášíš chrámu,  
nechť napodobena je v duši mé.  
V ní se má teplo lásky  
obětovat jejímu světlu.
- Maria:** Jane, získal jsi v duchové říši  
nyní skrze mne poznání;  
když najdeš vlastní duši,  
jako jsi našel tu mou,  
k poznání ducha připojíš duševní bytí.
- Filia:** Ze všeho světového vznikání  
duševní radost se ti vyjeví.

- Astrid:** Celé tvé bytí bude teď moci  
být prosvětleno duševním teplem.
- Luna:** Prožívat budeš smět sám sebe,  
když do tvé duše může světlo plát.
- Romanus:** *(k Felixi Baldemu):*  
Dlouho ses tohoto chrámu stranil;  
osvícení jsi chtěl uznávat jen tehdy,  
když světlo se vlastní duši zjevilo.  
Lidé tvé podstaty mi berou sílu  
pozemským duším dát světlo své.  
Jen z temných hlubin chtějí čerpat,  
co mají přinášeti životu.
- Felix Balde:** Nyní samotné lidské blouznění  
mně z temných hlubin ukázalo světlo  
a cestu k chrámu umožnilo najít.
- Romanus:** Že cestu sem jsi našel,  
může mi propůjčit sílu  
u Jana a u Marie  
k osvícení vůle,  
aby nesledovala slepé moci,  
aby si z cílů světových  
udávala svůj směr.
- Maria:** Jane, na mém vlastním Já  
tys v duchu viděl nyní sebe;  
jako duch budeš prožívat své bytí,  
když se v tobě může vidět světlo světové.
- Jan:** *(k Felixi Baldemu):*  
V tobě zřím, můj bratře Felixi,  
duševní sílu, která mi v mém duchu  
spoutanou držela mou vůli.  
Ty jsi chtěl najít cestu k chrámu;  
já chci ve svém duchu síle ve vůli  
ukázati cestu k chrámu duševnímu.
- Retardus:** Duše Jana a duše Marie  
se vyprošťují z mojí říše.  
Jak mají nyní najít to,  
co vyvěrá z mé moci?  
Dokud ve vlastním nitru  
základy vědění jim chyběly,  
těšili se z mých darů;  
nyní se cítím donucen  
od nich ustoupit.



- Baldova žena:** Že člověk také bez tebe  
rozehřát se může k myšlení,  
to jsem ti ukázala.  
Ze mě proudí vědění,  
které smí nosit ovoce.
- Jan:** To vědění se má oddávat světlu,  
které z plného chrámového zřídla  
může pak svítit lidským duším.
- Retardus:** Capesie, můj synu,  
jsi ztracený;  
vymkl ses mi dřív,  
než ti může zářit světlo chrámu.
- Benedictus:** On cestu započal.  
Pocituje světlo  
a získá sílu,  
aby ve vlastní duši vypátral,  
do dosud Felicie mu plodit musí.
- Strader:** Ztracený se zdám být jen já sám.  
Nemohu se zbavit pochybností,  
a cestu, která vede k chrámu,  
už přece znovu jistě nenajdu.
- Teodora:** *(se zjeví):* Z tvého srdce  
uniká paprsek světla,  
obraz člověka se z něj vyprošťuje.  
A mohu slyšet slova,  
přicházející z tohoto obrazu člověka,  
takto znějící:  
„Vydobyl jsem si sílu  
dostat se ke světlu.“  
Můj příteli, měj k sobě důvěru!  
Sám budeš ta slova mluvit,  
až naplněn bude tvůj čas.

*(Opona padá)*

*Konec prvního dramatu.*